

HENRYK ZIELIŃSKI

**MIKSTACKI
RYNEK
I JEGO DAWNI
MIESZKAŃCY**

MIKSTAT 2010

Wydano staraniem: Miasta i Gminy Mikstat

Druk i oprawa:

Na okadce:

Wydawnictwo Media i Rynek Grzegorz Szymański, 62-800 Kalisz, ul. Polna 20/204

ISBN:

PRZEDMOWA

Rynek mikstacki od lat był miejscem organizowania ważnych uroczystości narodowych, kościelnych i środowiskowych, ale przede wszystkim świadkiem codziennego życia wielu pokoleń. Tutaj w najgorszych czasach krzyżowały się szlaki naszych małych „wędrówek handlowych” - od sklepu do sklepu, z lepszym lub gorszym skutkiem, z marzeniami o zdobyciu kawy, czy wędliny. Soboty - dni miejscowego targu - dawały szansę, by nie wracać z pustymi rękoma. Śpieszące, zagonione panie - mimo tak wielu obowiązków - znajdowały czas, by obwieścić wiadomość lub wysłuchać relacji o wydarzeniach zastyszanych i jakże ważnych....

Starsi mieszkańcy pamiętają zaciekle rozgrywki w palanta, zawody hula-hop do utraty tchu i podbijanie kołeczka przy grze w klipę. Po pewnym incydencie, w trosce o bezpieczeństwo władze zakazały uprawiania gier sportowych na Rynku.

Ba, zdarzały się podczas srogich zim potyczki hokejowe, wyścigi kuliaków i zahaczanie małych saneczek do zaprzężonych w konie sań, wywołujące gniew furmana, nie zawsze akceptującego tę formę przejażdżki. Jeszcze dziś z nutą sentymentu wspominamy dzwonki sań....

Pamiętamy też zwały śniegu na poboczach, kałuże po topniejącym śniegu, a potem rozgrzany słońcem lipcowym bruk - kocie łby, bo tak powszechnie nazywano w Mikstacie ową nawierzchnię.

Pan Przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Mikstacie, Marian Głogowski postanowił niepraktyczną nawierzchnię zamienić na kostkę betonową - zwaną trelinką. Panie na wysokich obcasach stąpały po równej

płykie, sanie gładko płynęły po tak doskonałej nawierzchni. Szczególnie zainteresowani bezszelestnie po zmierzchu sprawdzali frekwencję zakochanych, aby następnie w kolejce po stoninkę lub inne dobrodziejstwa podzielić się prognozami o najbliższych zapowiedziach.

Z czasem, jakoś uszło uwadze, że położony asfalt na głównym ciągu komunikacyjnym przybiera postać sera szwajcarskiego, tryskającego gejzerami pluch i wszelkiego błota.

W 2004 roku po długich debatach Rada Miejska zaakceptowała pomysł Burmistrza, by skorzystać ze środków na drogi wojewódzkie. W następstwie tej decyzji Urząd Miasta i Gminy Mikstat jako inwestor przystąpił do przebudowy ulic: Krakowskiej, Kościelnej, Kościuszki, Grabowskiej wraz z wymianą całej infrastruktury (sieci wodociągowej, rozdeleni instalacji sanitarnej i deszczowej oraz modernizacji oświetlenia). Media stały się kosztami miasta przy 50-procentowym zwrocie nakładów na deszczówkę. Całkowity koszt zadania wyniósł ponad 8 mln zł.

Rynek częściowo został odmłodzony. Mimo braku planu niezwłocznie wykonano nową nawierzchnię ulicy zachodniej wschodniej części wyniku na ok. 290 tys. zł ze środków własnych miasta. Wykonano nowe obrzeża trawników i urządzono nowy trawnik od strony północnej. Jak zwykle nowe wzbudziło kontrowersje, ale tylko do czasu ostatecznej przebudowy Rynku za kwotę 564.903,19 zł z dotacją unijną na kwotę 149.066 zł. Odnowiona Figura Serca Jezusowego - symbolu przemian w Polsce w latach 1989-90, nawierzchnia z kostki granitowej, okazały herb Mikstatu - Lilia, zieleń z trawnikami i automatycznymi zraszaczami - oto nowy obraz Rynku służącego jako miejsce wytchnienia i parkingu w części północnej.

Niech pozostanie wizytówką naszego miasta i miejscem spotkań tęczących mieszkańców.

Burmistrz
Bogdan Małecki

Dane mieszkańców opracowano, dzięki uprzejmości Pana Grzegorza Pawłaka Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w Mikstacie, na podstawie:

1. Namenregister Seelenliste Mixstadt – założonej w 1888 r.
2. Seelenliste der Gemeinde Stadt Mixstadt Kreis Schildberg - założonej na podstawie Zarządzenia Prezesa Regencji Poznańskiej z dn. 28 marca 1905 r. (weszło w życie z dniem 1 kwietnia 1905 r.), zamkniętej 31 grudnia 1931 r.

Oryginały akt znajdują się w Archiwum Urzędu Miasta i Gminy w Mikstacie.

Informacje o założycielach, członkach oraz siedzibach Banku w Mikstacie opracowano na podstawie: Ks. F. Ruszczyński, Historia miasta Mikstata i Towarzystwa Pożyczkowego Mikstat, Poznań 1919.

Informacje dotyczące okresu Powstania Wielkopolskiego opracowano na podstawie: Powstańcy Wielkopolscy z Ziemi Ostrzeszowskiej, tom I, Poznań 2001 i tom II, Poznań 2008.

Pozostałe materiały źródłowe przytoczono w tekście publikacji.

Zdjęcia pochodzą ze zbiorów Urzędu Miasta i Gminy w Mikstacie, Muzeum Regionalnego w Mikstacie, p. Tadeusza Biegańskiego, p. Małgorzaty Ławędowskiej, p. Janiny Stasierskiej, p. Marii Zmysłowskiej, stron internetowych Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej i www.polinow.pl oraz zbiorów autora.

Henryk Zieliński
w kwietniu 2010 r.

PROLOG

Rynek każdego miasta to najważniejsze miejsce w jego urbanistycznej przestrzeni. Od średniowiecza stanowił także miejsce handlu i centrum komunikacyjne. Tutaj też znajdował się ośrodek administracyjny miast. Warto więc poznać historię tego szczególnego miejsca.

Słowo „rynek” wywodzi się z niemieckiego słowa „Ring”, oznaczającego plac tworzony w centrach dawnych miast. We wczesnym średniowieczu - jak podaje prof. J. Miodek - słowo „Ring” uległo w Polsce całkowitej adaptacji przyjmując postać „rynek”, z „ri” zamienionym na „ry”, dźwięcznym „g” na „k” i wstawionym przed tym ostatnim „e”. Podobnie francuski „Paris” stał się u nas Paryżem, łaciński „ricinus” - rycynusem, „rigor” – rygorem, a niemiecki „Ritaere” - rycerzem. W zachodniej części Niemiec rynek nazywano „Markt”, co nawiązywało do jego funkcji handlowej.

W starożytnej Grecji główny plac miasta określano mianem agory. Tutaj znajdowały się zazwyczaj budowle o przeznaczeniu religijnym i publicznym, mównice i siedzenia dla urzędników oraz... śmietniki. Agora, mająca zwykle kształt prostokąta, była miejscem gdzie odbywały się zgromadzenia obywateli. Stałym elementem Agory był budynek – buleuterion – w którym zwoływano posiedzenia rady. W świecie starożytnego Rzymu najważniejszym miejskim placem publicznym było forum. Odbywały się na nim posiedzenia sądów, a kupcy mieli tam swoje stoiska. Najważniejszą budowlą rzymskiego forum była kuria, przeznaczona na posiedzenia Senatu lub w innych miastach na posiedzenia Rady Dekurionów. W miastach lokowanych na prawie magdeburskim rynek z reguły wytyczano w kształcie kwadratu, rzadziej prostokąta. W centralnej części placu (lub w jednej pierzei) wznoszono budynek ratusza – siedzibę władz miejskich.

Lokowany w połowie XIV w. Mikstat miał wytyczony rynek, na którym wznosił się ratusz. Jednak pożary z 1391 r. i 1478 r. spowodowały,

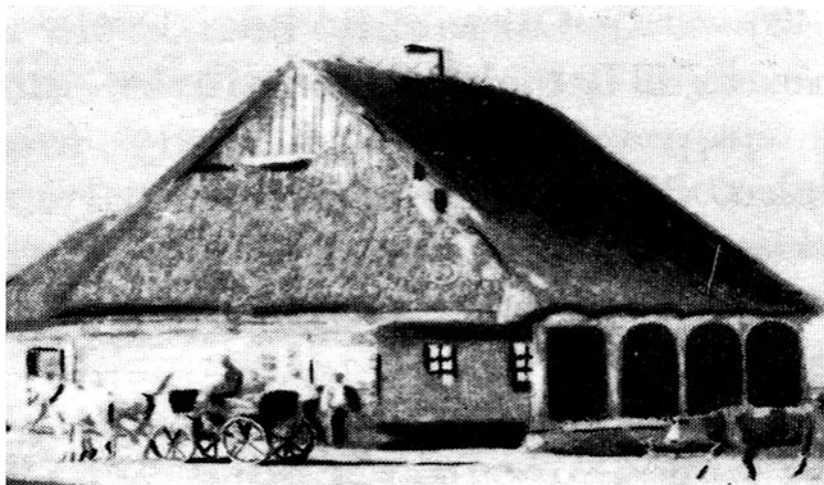
że miasto przenoszono w nowe miejsca. Zatem obecny Rynek mikstacki wytyczono u schyłku średniowiecza, po katastrofalnym pożarze miasta jaki miał miejsce w 1478 r. Zajmuje on powierzchnię całkowitą 0,55.49 ha i jest największym przestrzennie rynkiem w powiecie ostrzeszowskim (powierzchnia rynku w Grabowie wynosi 0,48.61 ha, a w Ostrzeszowie 0,37.40 ha). Długość pierzei wschodniej (wraz z szerokością pasa jezdni ul. Kościelnej i ul. Kościuszki) wynosi 50,44 m., pierzei południowej 66 m., pierzei zachodniej (wraz z szerokością pasa jezdni ul. Krakowskiej i ul. Chopina) 60 m., a pierzei północnej 69,5 m. Długość przekątnej Rynku, mierzonej od narożnika północnozachodniego do południowowschodniego wynosi 109,86 m., a od narożnika północnowschodniego do południowozachodniego wynosi 94 m. Rynek mikstacki położony jest na wysokości 192,4 m. n.p.m. Swoistą ciekawostką mikstackiego Rynku był istniejący aż do zakończenia II wojny światowej brak ciągłości numeracji budynków. Kamienice 1 – 4 należały do Rynku, następnie domy nr 5 – 12 przynależały do ul. Kościelnej. Numeracja kolejnych budynków w Rynku zaczynała się więc od 13. Ostatnim budynkiem w Rynku był dom o numerze 27 (później 28) obecnie należący do ul. Kościuszki. Numerację budynków kontynuowano od numeru 28 w ul. Kaliskiej (obecna ul. Kościuszki). Dopiero w okresie powojennym numerację budynków w mieście przypisano do odpowiednich ulic.

Najstarszy opis miasta zachował się w dokumencie lustracji dóbr królewskich z 1564 r. (Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1564 -1565, cz. II, Bydgoszcz 1963, s. 122.) Oprócz wykazu podatków i innych danin podaje on powierzchnię miasta, która wynosiła 14 żrzebi (ok. 490 ha). Opis ten nie podaje liczby domów w mieście, a jedynie informację, że siedem z nich zwolnionych było z obowiązku opłacania czynszu (wolniżna). Kolejne dokumenty królewskiej lustracji pochodzące z 1628 r. i 1659 r. podają, że w mieście było 65 domów opłacających czynsz. (Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1628 -1632,

cz. II, Wrocław-Warszawa-Kraków 1969, s. 222-223 oraz Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1659 -1665, cz.II, Toruń 1996, s.121-122). Najstarszy opis mikstackiego Rynku znajdujemy natomiast w Spisie inwentarza królewskiego klucza mikstackiego z 1773 r. (S.Karwowski, Grabów w dawnej ziemi wieluńskiej, Poznań 1890, s. 5), gdzie zapisano: „Mixtat ma rynek w kwadrat, w środku ratusz z zegarem godziny bijącym. W rynku domostw 19, pustych placów 3; (...) Domostwa drzewem budowane z wystawami, sieniami, izbami, komorami nad dach wyprowadzone; dachy częścią słomą, częścią gontą pokryte.” Tak więc jest to typowy rynek z charakterystycznym ratuszem pośrodku. Ratusz musiał posiadać wieżę zegarową i - jak wynika z opisu - umieszczone tam były kuranty, do wybijania godzin. Ciekawostką może być informacja o 3 niezabudowanych działkach przy Rynku. Różne mogły być jednak tego przyczyny. Może domy w tych miejscach uległy zniszczeniu, a może właściciele po rozebraniu starych domów nie zdążyli w dacie sporządzania opisu ich zabudować. W dokumencie tym znajdziemy również informacje o 4 ówczesnych mikstackich ulicach: Wrocławskiej (przy której było 11 domów), Grabowskiej (z 16 domami), Kaliskiej (przy której było 15 domów oraz budynek szkolny) oraz Ostrowskiej zwanej Przygodzicką (przy której było 8 domów). Ponadto wymieniono 27 domów nie należących do żadnej ze wspomnianych ulic. W sumie było wówczas w mieście 99 domów mieszkalnych, a więc od lustracji z 1659 r. wzrosła ta liczba o 34 domy. Dokument ten wymienia również kościół farny oraz po raz pierwszy wzmiankuje istnienie kościoła św. Rocha za miastem.

Kolejny opis zawarty jest w dokumencie królewskiej lustracji z 1789 r. (Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1789, cz. II, tom 2, Toruń 2007, s.310), gdzie czytamy: „...w Rynku domów 21 pod snopkami, pod gontami o dwóch izbach 1, którego komenda stojąca w tym miasteczku na chauptwachę żąda (...). Wszystkie domy oprócz jednego w Rynku są słomą pokryte. Ratusz w szrodku Rynku nowo wystawiony pod gonta-

mi. (...) Wójtostwo w tym miasteczku, do którego należy austeryja, czyli gościniec w Rynku będący, gontami pokryty. „W opisie tym należy zwrócić szczególną uwagę na kilka zawartych tu informacji. Po pierwsze - wszystkie 22 działki w Rynku były zabudowane. A więc nie było już wymienionych w poprzednim dokumencie 3 wolnych placów. Po drugie - rozpoczął się proces zmian w budownictwie. Mimo dominujących słomianych poszyc dachowych, to budynek ratusza, karczmę i jeden budynek mieszkalny pokryto już dachem gontowym. Po trzecie – informacja o „nowo wystawionym” ratuszu. Wynika z tego, że stary ratusz wymieniony w dokumencie z 1773 r. został rozebrany i w jego miejscu przed 1789 r. postawiono nową budowlę. Po czwarte – potwierdzenie istnienia karczmy („austerii”) w Rynku. Była to tak charakterystyczna budowla dla polskich miasteczek i wsi. Jak pisał Z. Gloger: „Już za doby piastowskiej karczmy były pospolite po wsiach i miasteczkach polskich, jako gospody dla podróżnych i miejsca narad i biesiad miejscowej ludności”. Tu koncentrowało się życie towarzyskie. W średniowieczu i w czasach późniejszych karczmy służyły różnym celom. Oprócz tego, że można tu było stanąć na popas, napić się miodu czy piwa, można było także przenocować a nawet sprzedać produkty rolne, czy kupić wyroby mikstackich rzemieślników. Było to również miejsce, gdzie wszyscy byli równi bez względu na tytuł, stan posiadania czy piastowane stanowisko. Jak mówiły ówczesne przysłowia: „W karczmie i chłop w czapce”, „W karczmie nie masz pana” lub „W karczmie, w łaźni i w kościele nie znać pana”. Ale były i inne przysłowia, jak choćby to: „Gdzie Pan Bóg kościół buduje, tam diabeł karczmę stawia”. Ponieważ Mikstat był miastem królewskim, to i karczma tutejsza była własnością królewską, a dochody z niej uzyskiwane zasilały skarb państwa.

Tak mogła wyglądać karczma (austeria) na mikstackim Rynku.

Dokument lustracji królewskiej z 1789 r. oprócz opisu Rynku, podaje również opis mikstackich ulic. I co charakterystyczne, opis ten różni się zarówno w nazewnictwie ulic, jak i w ilości budynków od tego, który znamy z 1773 r. W dokumencie tym wymienia się 5 ulic: Grabowską z 24 domami, Tylną pod strugą z 19 domami, Ostrzeszowską z 13 domami, Poznańską z 19 domami i ulicę Kościelną, przy której było 7 domów. Wynika z tego, że nazwy ulic wtedy miały charakter zwyczajowy, a na ich urzędowe zatwierdzenie trzeba było poczekać jeszcze wiele lat.

Powyższe polskie opisy znakomicie uzupełnia pruski dokument „In-daganda oder topographisch – statistische Fragen über den Zustand und die Beschaffenheit der Stadt...” z 1793 r. znajdujący się w zbiorach Centralnego Archiwum w Merseburgu. Jest to pierwszy pruski spis statystyczny obrazujący sytuację miast zajętych po II rozbiórze Polski. Z dokumentu tego, sporządzonego w języku niemieckim dowiadujemy się, że w Mikstacie było już 108 drewnianych domów, z których 104 miały dachy pokryte słomą, a 4 gontem. Ponadto w mieście znajdował się kościół, budynek szkoły i miejska karczma. Rynek i ulica Grabowska były już wtedy

wybrukowane. Na środku Rynku znajdował się ratusz. W dokumencie tym znajdujemy pierwszy opis mikstackiego ratusza. Była to piętrowa budowla drewniana, pokryta dachem gontowym. Na piętrze budynku znajdowała się sala posiedzeń Rady Miejskiej, natomiast na parterze znajdowało się więzienie miejskie. Władze miejskie, bowiem oprócz spraw administracyjnych wykonywały również uprawnienia sądownicze w stosunku do mikstackich mieszczan, stąd przydatność więzienia w ratuszu. Procedury sądowe mieszczan mikstackich uregulował Zygmunt Stary w przywileju z 1528 r. Określono w nim sądowe uprawnienia wójta w stosunku do mieszczan, w takich sprawach jak: kradzież, zabójstwo, skaleczenie, podpalenie i inne. Mieszczanie w zasadzie posiadali immunitet sądowy. A więc nie podlegali sądownictwu powszechnemu. Nie znaczy to jednak, by mieli zagwarantowaną bezkarność. Uprawnienia sądowe w stosunku do nich wykonywał właśnie wójt z ławnikami. Szczególnym rodzajem sądów miejskich były sądy gorącego prawa, wydające wyroki w ciągu doby, gdy chodziło o przestępcę złapanego na gorącym uczynku lub gdy jedną ze stron był kupiec obcy (gość). Oprócz immunitetu sądowego mieszczanie posiadali specyficzne rozwiązania prawne w zakresie prawa cywilnego. I tak w miejskim prawie spadkowym występowały instytucje gerady i hergewetu. Geradę tworzyły przedmioty, które wniosła w swojej wyprawce żona i uzupełnione w trakcie małżeństwa przedmiotami osobistego użytku (sprzęty, ubiory kobiece, pościel, pieniądze, klejnoty itp.). Dziedziczyły ją córki i synowie, którzy wybrali stan duchowny, a w braku najbliższa krewna. Hergewet obejmował odzież męską, konie z uprzężą, broń i mógł być dziedziczony tylko przez krewnych męskich. To rozproszone, niejednorodne i oparte często na zwyczaju prawo miejskie próbowano ujednolicić i skodyfikować. Pierwszą taką próbę podjęły Komisje Dobrego Porządku w latach 80. XVIII w. W Mikstacie Komisja taka pracowała w 1782 r. i efektem jej pracy jest zachowany do dziś w zbiorach Archiwum Państwowego w Poznaniu „Codex Privilegiorum Civitatis Sacra Regia

Maiestatis Mixstad" (Archiwum Państwowe w Poznaniu, Akta miasta Mikstat, nr zespołu 4333/0). Dokument ten zawiera odpis 19 przywilejów królewskich nadanych miastu na przestrzeni wieków. Nie wiadomo jednak, czy Komisja spisała wszystkie przywileje, czy tylko najważniejsze z nich znajdujące się w ratuszu mikstackim. Ale faktem jest, że była to pierwsza w historii Mikstatu próba kodyfikacji prawa miejskiego.

Omawiając wygląd XVIII-wiecznego ratusza mikstackiego warto choć parę słów poświęcić dawnym władzom miejskim. Bo co charakterystyczne, wykonywały one swoje obowiązki właśnie w Rynku. Otóż pierwotnie w miastach lokowanych na prawie magdeburskim władzę wykonywał wójt. Uprawnienia jego pochodziły od właściciela miasta, w przypadku Mikstatu od króla. Z najdawniejszych dokumentów historycznych znamy do dziś dwóch wójtów mikstackich. Pierwszy z nich to Piotr Knoth wymieniony w dokumencie sprzedaży urzędu wójtowskiego z 30 listopada 1366 r. Drugi to Ignacy (wymieniony w pierwotnej wersji tego imienia, jako Hinak) występujący w dokumencie Starosty Generalnego Wielkopolski Marcina ze Sławska z dnia 30 kwietnia 1430 r. Rola wójta w miastach polskich rosła w sposób niekiedy zagrażający nawet królowi. Najlepszym tego dowodem jest bunt krakowskiego wójta Alberta przeciwko rządowi Władysława Łokietka. Z czasem więc królowie ograniczali władzę wójtowską, przekazując jednocześnie uprawnienia do powoływania wójta i ławników powstającym radom miejskim. Formalne przejęcie wójtostwa mikstackiego na rzecz samorządu mikstackiego miało miejsce na mocy przywileju króla Zygmunta Augusta z 1552 r. Rajcy mikstackcy wzmiankowani są po raz pierwszy w dokumencie z 1391 r., natomiast w dokumencie Zygmunta Starego z 1546 r. wzmiankowani są rajcy wraz z burmistrzem. Najstarszy skład personalny mikstackich władz samorządowych znamy z przywileju Zygmunta III Wazy wydanego w 1594 r. dla miejscowych słodowników. Z dokumentu tego dowiadujemy się, że Burmistrzem Miasta był Tomasz Głowacki, a Radnymi Jan Świbka, Maciej Zawieja, Adam Kowalczyk i Jan Płóciennik.

Z kolei w Księdze miejskiej z 31 lipca 1791 r., założonej w myśl reform wynikających z unormowań zawartych w Konstytucji 3 maja, wymienieni zostali sprawujący władzę w mieście: Józef Pasikowski, jako Prezydent Miasta oraz Walenty Fabrowski, Benedykt Stasierski, Andrzej Żałoztowicz i Wojciech Pałatyński, jako Radni Miejscy. Trzeba dodać, że ani burmistrz, ani radni za wykonywanie swoich obowiązków nie otrzymywali wynagrodzenia. Wynagrodzenie otrzymywał jedynie pisarz miejski i strażnik miejski. Z pruskiej „Indagandy...” dowiadujemy się, że pisarzem miejskim w 1793 r. był Karol Klonecki, otrzymujący 13 talarów i 20 groszy wynagrodzenia rocznie. Natomiast strażnik miejski, którym w tym czasie był Szymon Sem-berecki otrzymywał 9 talarów rocznie wynagrodzenia, a ponadto... liberię i 1 parę butów z cholewkami na rok. Osobnego wspomnienia wymaga odbywający się na Rynku w ratuszu obyczaj przyjmowania mieszkańców do stanu mieszczańskiego. Opisy tego typu zdarzeń znajdujemy w wymienionej wyżej Księdze miejskiej, której oryginał zachował się w zbiorach Archiwum Państwowego w Kaliszu (Akta miasta Mikstat, nr zespołu 24/0, sygn. 40). Kandydaci do stanu mieszczańskiego, którzy „podług zwyczaju od dawna tu praktykowanego przebyli Rok na usługę Mieyskiej przy Magistracie przeto Takowych Magistrat od wszelkiej opłaty wolnemi czyni”. Natomiast kandydaci, którzy służby z jakichkolwiek względów odbyć nie mogli zobowiązani zostali do wniesienia opłaty. Wysokość opłat ustalał każdorazowo burmistrz z radnymi. Nie było tu określonych zasad, więc jako opłatę ustalano: „8 złotych, y Pospółstwu Beczkę Piwa, Gorzałki garniec y chleba za złoty 1”, lub „na reparacyą Szkoły Mieyskiej złotych polskich 18 i na ucześniewanie Obywatelstwa Beczkę Piwa”. Opłaty za przyjęcie do stanu mieszczańskiego przeznaczano także na „reparacyę bruków”. Ale w szczególnie uzasadnionych przypadkach władze miejskie zwalniały kandydatów z opłat. Przykładem tego może być przyjęcie do stanu mieszczańskiego Michała Stankiewicza i zwolnienie go z opłat „jako bywшему w Woysku Polskim Żołnierzowi.” Ciekawie potraktowano

też przypadek Macieja Zauera. Ponieważ z zawodu był ślusarzem, zobowiązano go do całorocznego „nakręcania zagaru na Ratuszu i reparować około takowego, co się tyczy mały Reparacyi”. Następnie kandydat do stanu mieszczańskiego stawał w sali posiedzeń ratusza i przed burmistrzem i radą miejską składał przysięgę następującej treści: „Ja NN Nayaśnieszemu Królowi y Rzplitey wiernym będę, posłuszeństwo Prawom y Ustawom Seymowym za nayściślejszy biorę obowiązek, Zwierzchności Miasta Mixtata, w którym do Obywatelstwa przyłączony iestem, podległym być chcę, y obowiązki wszelkie zachowam, co wszystko zaręczam tak za siebie iako y następców moich”. Po złożeniu przysięgi, dokonywano odpowiedniego wpisu do Księgi miejskiej. Następnie, o czym źródła jednak milczą, opuszczano salę posiedzeń i zapewne udawano się do sąsiadującej z ratuszem karczmy, by tam dokończyć nieoficjalną część procedury powitania nowego mieszczanina mikstackiego.

Gwar na mikstackim Rynku wzrastał się w dni handlowe. Na mocy przywileju Zygmunta Starego z 1546 r. odbywały się tutaj cotygodniowe targi oraz 2 razy w roku jarmarki: na św. Trójcę i na św. Michała. Rozwój funkcji handlowej miasta przyczynił się do tego, że w 1590 r. Zygmunt August rozszerzył prerogatywy miasta do organizowania 2 dodatkowych jarmarków: na Trzech Króli i na św. Wojciecha. Ustanowienie 4 jarmarków i targu tygodniowego świadczyło o dużej randze Mikstatu w XVI w. Z racji dużego zainteresowania imprezami handlowymi, ogłaszano na mikstackim Rynku najważniejsze komunikaty i przekazywano najważniejsze urzędowe informacje. Dowodem tego jest zapis w akcie relokacji miasta Ostrowa, w którym zapisano, by informację o tym wydarzeniu ogłosić w Mikstacie na Rynku podczas jarmarku. Mikstacki Rynek wypełniał wówczas rolę dzisiejszej gazety, radia, telewizji i internetu razem wziętych.

Niestety, klimat tego miejsca runął w nocy z 8/9 czerwca 1822 r. Wtedy pożar zniszczył doszczętnie zabudowę centrum miasta. Spłonął wówczas mikstacki ratusz, nigdy już nieodbudowany. Ciekawy opis tego ratusza,

tuż przed jego zniszczeniem przez pożar znajdziemy w wydany w Poznaniu Gońcu Polskim, w numerze 7 z 10 stycznia 1851 r. Autor artykułu musiał znać zabudowę Mikstatu jeszcze sprzed pożaru, bo jak pisze: „Ja znam Mikstat; wiem że to jest stare miasto, mimo to że kiedyś obywatele do starostwa grabowskiego zaciąg odrabiali, widziałem w ratuszu, chociaż pełnym dziur i bez szkła w oknach, podobnym do pottluczonej latarni (wskutek czego, wróble i jaskółki, w archiwum się gnieździły) przywileje nadane przez Zygmunta. We wieży z kopułą, w kształcie garnka z pokrywą, był zegar, i lubo nigdy nie raczył choć raz w dzwonek uderzyć, a co gorsza nie ruszył się, dosyć, że był i nieszczęśliwym tylko przypadkiem, razem z miastem ogniem spłonął. Burmistrz jest człowiek postępowy, rodak tamtejszy, oględny gospodarz, akuraty i wierny swemu powołaniu urzędnik, słowem godny człowiek.” Z relacji autora artykułu dowiadujemy się, że ratusz w pierwszych latach po rozbiorach uległ znacznemu zniszczeniu. Wówczas też pewnie zaprzestano napraw ratuszowego zegara, choć wzmianki o jego renowacji pochodzą jeszcze z 1816 r. Trzeba jednak dodać, że niemały wpływ na sytuację naszego miasta miały działania wojenne z przełomu XVIII/XIX w. i związane z tym obciążenia dla mieszczan mikstackich. Stąd dodatkowo swoistym dopustem Bożym był katastrofalny pożar, jaki nawiedził miasto w 1822 r.

Zniszczony po pożarze Rynek widział przejeżdżający tędy jesienią 1829 r. Fryderyk Chopin, udający się ze Strzyżewa, gdzie mieszkała jego matka chrzestna Anna Wiesiołowska do Antonina do pałacu księcia Antoniego Radziwiłła. Siostra kompozytora zapisała w pamiętniku: „Po pobycie w Strzyżewie wyjechaliśmy od cioci, a wujaszek odprowadzając nas parę mil, jechał z nami przez Mikstat, miasteczko które sobie pięknie wyobrażałem, bo nie raz mi się zdarzyło słyszeć to przysłowie: skąd data? Z Mikstata. Myślałem więc, że to jakie sławne miejsce, kiedy każdy wie o niem, aż tu przeciwnie, ledwo kilka domów nowo prawie wybudowanych widzieć można. Papa mi mówił, że to miasteczko spaliło się przed paru

laty, dlatego teraz na nowo zaczynają budować.”(H. Nowaczyk, Chopin na traktach Wielkopolski Południowej, Kalisz 2006, s.32). Rynek powoli odbudowano, a od drugiej połowy XIX w. został przebudowany do stanu w jakim znajduje się współcześnie.

W centralnej części Rynku, w miejscu spalonego ratusza posadzono drzewo – lipę (*Tilia*), która rosta aż do początków XX w. W jej miejscu z okazji odbywającego się tu 11-12 lipca 1936 r. Dekanalnego Kongresu Eucharystycznego, bp. Walenty Dymek – sufragan poznański poświęcił pomnik Najświętszego Serca Pana Jezusa. Uroczystości te miały niepowtarzalny charakter i zgromadziły ogromne rzesze ludzi z całego powiatu ostrowskiego. Z tej okazji też na antenie polskiego radia wyemitowano pierwszy w historii reportaż o Mikstacie. Niestety, pomnik ten został zniszczony przez hitlerowców w czasie II wojny światowej. Ocalałą figurę Pana Jezusa później umieszczono na cokole, na placu przykościelnym od strony ul. Grabowskiej. Po wojnie, w centralnej części Rynku urządzono wpierw miejsce pochówku dla poległych żołnierzy radzieckich, a po ekshumacji zwłok na cmentarz w Ostrowie, wystawiono w tym miejscu stożkowy obelisk z napisem: „Bohaterom poległym o wyzwolenie Ojczyzny m. Mikstat”. W dniu 7 października 1979 r. w jego miejscu odsłonięto monumentalny pomnik figuralny z postaciami przedstawiającymi żołnierza radzieckiego, żołnierza polskiego i więźniarkę. Na cokole umieszczono napis: „Bohaterom walk o wyzwolenie narodowe i społeczne i ofiarom hitlerowskiego barbarzyństwa – społeczeństwo Miasta i Gminy Mikstat.” W dniu 1 września 1989 r. odsłonięto na tym pomniku dodatkową tablicę z napisem treści: „Pamięci ofiar II wojny światowej w 50 rocznicę tragicznego września 1939 – społeczeństwo Miasta i Gminy Mikstat.” We wrześniu 1990 r. monument został zburzony i w jego miejscu postawiono pomnik, na którym posadowiono figurę Pana Jezusa. Uroczyste poświęcenie miało miejsce 28 września 1991 r. Nawiązano w ten sposób do przedwojennej tradycji tego miejsca. Dodatkowo z okazji Święta Niepodległości w 1999 r.

umieszczono na pomniku tablicę wg projektu prof. Józefa Stasińskiego z Poznania, o treści: „Uczestnikom powstań niepodległościowych i wojen w 80 rocznicę Powstania Wielkopolskiego 1918 – 1919 społeczeństwo Ziemi Mikstackiej.”

Pierwszy pomnik na Rynku 1936 -1939.

Ostatnie zmiany przeobraziły Rynek w sposób zasadniczy. W 2005 r. oddano do użytku nowe targowisko. W związku z tym po wielu wiekach Rynek przestał pełnić rolę placu handlowego, a jego podstawową funkcją pozostała rola miejsca reprezentacyjnego w mieście. Konsekwencją tego stała się gruntowna przebudowa Rynku, jaka miała miejsce w latach 2009 – 2010. W jej efekcie trylinkę ułożoną jeszcze w 1968 r. pokryła kostka brukowa. Nawiązano w ten sposób do bruku, jakim utwardzono Rynek w XVIII w. Ponadto część Rynku wyłączono z ruchu samochodów, co odpowiada nowoczesnym rozwiązaniom stosowanym współcześnie w wielu miastach nie tylko Europy. Gruntownej renowacji poddano także pomnik, który dzięki profesjonalnej opiece konserwatorskiej i kunsztowi wykonawczemu uzyskał niepowtarzalny urok.

Pomnik bez figury – lata II wojny światowej

Pierwszy pomnik po II wojnie światowej

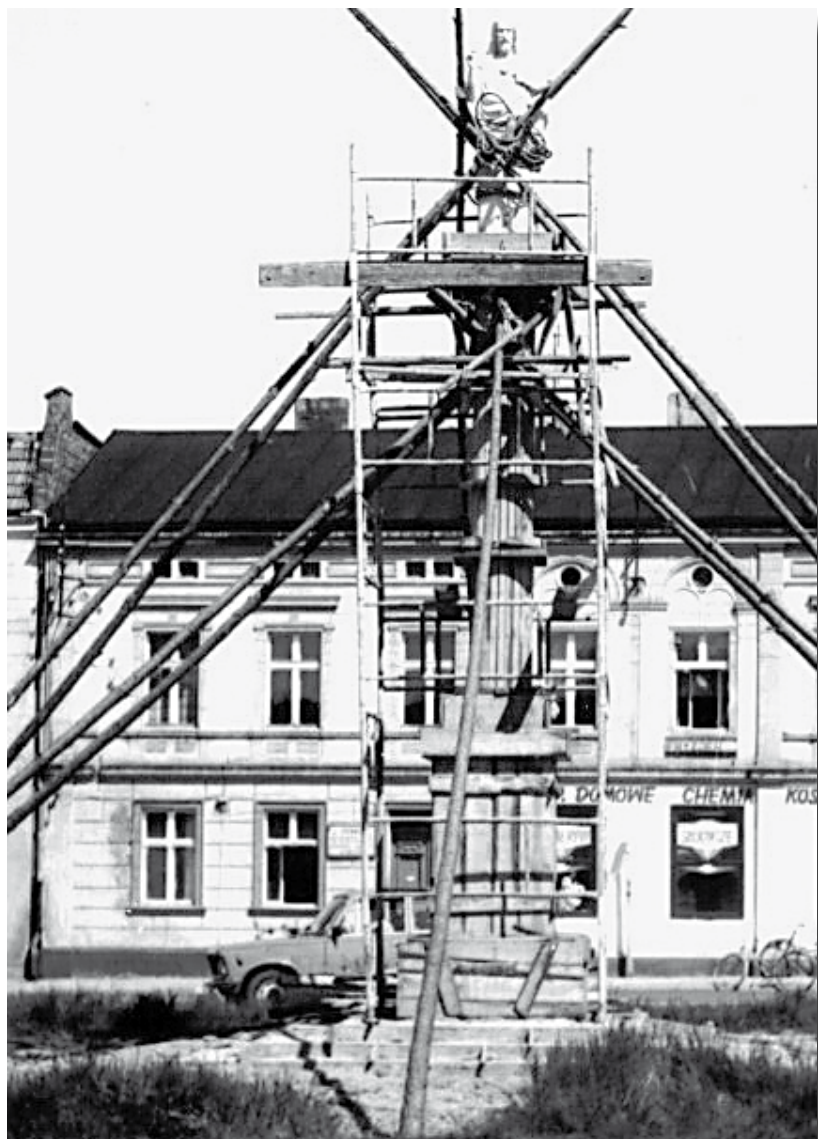
Pomnik w latach 1979 - 1990

Demontaż pomnika we wrześniu 1990 r.

„Zimowy” pomnik 1990/1991.

Budowa obecnego pomnika 1991 r.

MIESZKAŃCY

Pierwszy urzędowy spis mieszczan mikstackich pochodzi z 1791 r. i zawarty jest w wymienionej już wcześniej Księdze miejskiej. W pierwszej kolejności Księga podaje skład personalny władz samorządowych (zob. wyżej). Następnie wymienia osoby określone jako „Szlachetni”, tj. Paweł Domaski – wójt oraz ławnicy: Jakub Bartnicki, Piotr Drabętowicz, Józef Przymocki, Franciszek Mrowiński, Roch Mrowiński i Andrzej Szychowicz. Po nich wymienieni zostali pozostali mieszczanie określani jako „Szlachetni z Pospółstwa”. Wykaz tych osób przypisany został do istniejących wówczas ulic (ich nazwy jednak odbiegają częściowo od nazw ulic w przywołanych wyżej dokumentach). Jednak pierwsza grupa mieszczan nie została przypisana do żadnej z ulic, więc sądzić można, że może to być najstarszy wykaz mieszczan zamieszkujących w Rynku. Poniżej przedstawiamy wykaz tych mieszczan:

1. Roch Ruszyński	14. Teotoni Gwiazdowski
2. Łukasz Barański	15. Walenty Szkodziński
3. Franciszek Paskowski	16. Antoni Jagielski
4. Karol Stasierski	17. Walenty Kwiatkowski
5. Tomasz Krzywański	18. Adam Sparczyński

6. Andrzej Krzywański
7. Antoni Biczyskiewicz
8. Wojciech Krzywański
9. Jakub Fludrowicz
10. Grzegorz Golicki
11. Maciej Biczyskiewicz
12. Marcei Żdzyński
13. Mikołaj Roszykiewicz

Ulica Grabowska

1. Franciszek Poterski
2. Antoni Fabrowski
3. Kazimierz Żałoztowiec
4. Sebastian Bygdowski
5. Wojciech Przymocki
6. Sebastian Roszykiewicz

7. Urban Turalski	9. Walenty Linowski
8. Piotr Gonerski	10. Sebastian Strzelczykiewicz
9. Tadeusz Moryx	11. Michał Stankiewicz
10. Wawrzyn Pucek	12. Marcin Zimorski
11. Wojciech Głowczyński	13. Roch Kowalczykiewicz
12. Wojciech Pilarczykiewicz	14. Michał Dumbrowicz
13. Maciej Poterski	15. Szymon Pucek
14. Józef Szczypski	16. Jan Kuroszykiewicz
15. Walenty Pasikowski	17. Józef Klyszewicz
16. Mateusz Pertek	18. Franciszek Marszałkowski
17. Józef Derski	19. Kazimierz Gredkiewicz
18. Andrzej Szarwak	20. Ignacy Stasiński
19. Roch Kazprowicz	21. Jan Kędziński
20. Andrzej Biczyskiewicz	22. Jan Moryxiewicz
21. Wojciech Biczyskiewicz	23. Antoni Polakiewicz
22. Tomasz Drabętowicz	24. Jakub Jaroszewicz
23. Paweł Siankiewicz	25. Błażej Kuberski
24. Andrzej Szczypski	26. Mateusz Kuberski
25. Hieronim Semberecki	27. Jan Tomaszczyk
26. Bartłomiej Kuberski	28. Józef Tomaszczyk
	29.(?) Zimorski

Ulica Za Kościołem

1. Antoni Sielski	30. Augustyn Kędziński
2. Jan Drabent	31. Walenty Smiejakiewicz
3. Marcin Stasiński	32. Teotoni Paskowski
4. Szymon Karkoszyński	33. Idzi Zdzyński
5. Maciej Szkodziński	34. Mikołaj Fabrowski
6. Leon Drabentowicz	35. Tomasz Gredkiewicz
7. Marcin Łopacki	36. Maciej Semberecki
8. Jakub Krawczeski	37. Jan Drabętowicz
	38. Szymon Narowicz

39. Jan Kałazniewski

3. Augustyn Biczyskiewicz

4. Franciszek Zdziebkowski

Ulica Kościelna

5. Wojciech Zubrowicz

1. Mateusz Stasiński

6. Aleksy Szczepankiewicz

2. Tomasz Biczyskiewicz

7. Marcin Fabrowski.

Ponadto Księga wymienia 4 wdowy mieszczan mikstackich:

1. Jadwiga Fabrowska

2. Zofia Nędzyna

3. Teresa Karkoszyńska

4. Brygida Sieradzka.

Dokonując analizy nazwisk mieszczan mikstackich wymienionych w Księdze, należy zwrócić uwagę na dwa aspekty. Po pierwsze niektóre nazwiska wymienione w Księdze występują w niezmienionej formie wcześniejszych, zachowanych dokumentach. Przykładem może być nazwisko Pucek, które w Księdze wymienione jest dwa razy (Wawrzyn Pucek i Szymon Pucek). Nazwisko to w Mikstacie znane było już co najmniej w pierwszej połowie XVII w., bowiem w najstarszych zapisach Księgi Chrzta z 1639 r. występuje Piotr Pucek z zawodu bednarz (Księgi metrykalne znajdują się w zbiorach Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu).

Po wtóre, niektóre nazwiska występujące w Księdze są zmienioną formą wcześniej występujących nazwisk. Przykładem swoistej ewolucji formy jest współcześnie występujące nazwisko Żalustowicz. Otóż w dokumencie kanonicznej wizytacji parafii mikstackiej z 20 września 1712 r. (Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu sygn. akt AV 45) wymieniony jest organista Kazimierz Żalost. Może swoje nazwisko zawdzięczał żalosnemu głosowi, a może koncertując w kościele preferował „żałosne” melodie. Niewątpliwie jako organista należał do elity ówczesnego Mikstatu. Jego

potomkowie wymienieni w Księdze miejskiej z 1791 r. występują już pod nazwiskiem Żałostowicz – Kazimierz, mieszkający przy ul. Grabowskiej, czy Żałostowicz - Andrzej, pełniący wówczas funkcję miejskiego rajcy. Tak więc do nazwiska Żalost dodano w końcu XVIII w. końcówkę „owicz” tworząc nazwisko Żałostowicz, które w następnym stuleciu ukształtowało się w formie Żalustowicz. Taki proces zmiany nazwisk był dość powszechny nie tylko w Polsce, ale nawet w całym obszarze języków słowiańskich (np. Iwan – Iwanowicz).

Inny proces zmian przeszło nazwisko “Krzywania”. W najstarszym zachowanym dokumencie - metryce ślubu z 29 listopada 1639 r. - występuje Łukasz Krzywania, jako świadek uroczystości. Podobnie w wydany dla Mikstatu 10 października 1669 r. w Krakowie przywileju króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego (Archiwum Państwowe w Poznaniu: Akta miasta Mikstat, nr zespołu 4333/0) wymieniony jest Mateusz Krzywania, pełniący wówczas funkcję wójta (sędziego – przewodniczącego ławy miejskiej). Wydaje się, że stosunkowo wcześniej do nazwiska “Krzywania” dodano końcówkę “-ski”, bowiem w Księdze miejskiej z 1791 r. występuje to nazwisko wyłącznie w formie Krzywański. Tak też zachowało się do czasów współczesnych.

Podobne procesy zmian przeszły nazwiska Nędzyński (poprzednia forma: Nendza, NENZA) i Fabrowski. W tym drugim przypadku należy odnotować świadka przy chrzcie udzielonym 23 września 1639 r. Reginie, córce Wacława Macieji. Osobą tą jest Elżbieta Fabrowa. Jej nazwisko pochodziło zapewne od męża, którego zawód określano łacińskim słowem „faber” - rzemieślnik. W późniejszych czasach nazwisko występuje z końcówką “-ski” już w formie Fabrowski.

Niestety nie zachowało się wiele źródeł historycznych do poznania obyczajowości dawnych mieszczan mikstackich. Niewątpliwie ich życie niewiele różniło się od warunków jakie panowały w innych miastach. Zapewne rytm roku wyznaczał kalendarz świąt kościelnych i związanych

z tym ceremonii. Ważne w życiu mikstaczan były też uroczystości o charakterze rodzinnym, takie jak chrzciny, wesela czy pogrzeby. I właśnie opis wesela mikstackiego uwiecznił wybitny etnograf Oskar Kolberg (Lud, tom X, cz. II Wielkie Księstwo Poznańskie, Kraków 1876, s. 319.), który zapisał: „Mikstat (pow. Ostrzeszowski). We Czwartek z tańcami oględziny. W Sobotę z mówiny bez tańców. Na ucztach bogatszych dużo gorzałki; gdy jej braknie, biorą się kobiety do golenia mężczyzn, a ci się od tej farsy wykupują wódką. Gdy się ten figiel spotrzebuje, wymyślają co innego. Przy oczepinach śpiew: Oj chmielu, oj nieboże, - to w izbie, to w komorze itd.”. Swoistym źródłem poznania zachowań dawnych mikstaczan są też miejscowe legendy. Na ich bogactwo w początkach ubiegłego już wieku zwracał uwagę ks. Michał Perliński w książce „Wspomnienie o mieście Ostrzeszowie bliższej jego i dalszej okolicy”, gdzie stwierdził: „Dziwić się trzeba, że o tym małym Mikstacie tyle pięknych podań krąży między ludem, kiedy o większych miastach np. o Kempnie, Ostrzeszowie, Ostrowie itd. jest mało. Podania powyższe pochodzą z opowiadań starców mikstackich.” Poznajmy więc treść jednej z tych legend przytoczonych w książce ks. Perlińskiego, tym bardziej, że jej akcja rozgrywa się właśnie na mikstackim Rynku.

„W Mikstacie w rynku mieszkało czterech sąsiadów. Trzech było bogatych a jeden ubogi. Z tych trzech (bogatych) dwóch miało tylko synów jedynaków, a trzeci miał córkę jedynaczkę. Ubogi sąsiad natomiast miał więcej dzieci, a najstarszym był syn. Rodzice naglili jedynaczkę do zamążpójścia za jednego z tych bogatych jedynaków. Ale ona nie chciała, bo kochała tego ubogiego. Gdy ją rodzice zmuszali do wyjścia za mąż za owych bogatych, ona postanowiła i rzekła: Niech ci dwaj bogaci przybędą w umówionym dniu i godzinie na rynek. Niech całe miasto naokoło oblecą dziewięć razy w tamtą stronę i dziewięć razy z powrotem. I to w jednej godzinie bez wytchnienia, bez odpoczynku. I po tej godzinie niech staną przede mną. Który z nich pierwszy stanie, tego wybiorę za męża.

Rodzice i młodzieńcy przystali na to. W oznaczonym dniu i godzinie cały Mikstat zebrał się na rynku. Młodzieńcy ruszyli razem z miejsca i oblatywali naokoło miasta. Jeden z nich pięć razy obleciał i za szóstą razą padł bez tchnienia na ziemię. Ten drugi jeszcze dwa razy obleciał lecz za trzecią razą zawadził nogą o kamień. Złamał nogę i też padł bez tchnienia na ziemię. Wtedy cały Mikstat zawołał: ubogi wygrał, ubogi wygrał. Panna oddała rękę ubogiemu, rodzice im pobłogostawili, pobrali się i żyli z sobą bardzo szczęśliwie i bardzo długo.”

Jak w każdej legendzie, pewnie i w tej jest część prawdy. Niewątpliwie obiegnięcie miasta wiązało się z dużym wysiłkiem, ze względu na konieczność pokonania wzgórz otaczających miasto. Dlatego trzeba przyznać, że plan bohaterki legendy był dobrze przemyślany. Z legendy tej płyną dwie lekcje o dawnych mikstaczanach. Po pierwsze: wynika niezbicie, że tutejsze kobiety co raz postanowią, to dopną celu. Inna lekcja z tej legendy dowodzi, że dawni mikstaczanie uczyli się przedkładać uczucia nad dobra materialne.

Bardzo ważnym źródłem poznania dawnych mieszkańców Rynku są zachowane stare księgi meldunkowe. Ich oryginały zachowały się w archiwum Urzędu Miasta i Gminy w Mikstacie. Najstarszy rejestr meldunkowy pochodzi z 1888 r. Został on zastąpiony rejestrem założonym w 1905 r. Ten rejestr prowadzono do końca 1931 r. Analizując księgi meldunkowe można poznać modne wówczas imiona, a także nazwiska mieszkańców Rynku, ich zawody i zajęcia, liczebność rodzin oraz ruch migracyjny. Spróbujmy więc odtworzyć ich listę:

RYNEK 1

Budynek wzniesiono w końcu XIX w. jako hotel. W następnych latach uruchomiono w nim restaurację. Ponadto w budynku tym odbywały się roki sądowe.

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Ludwik Hojeński	02.09.1864	Turkowskie	hotelarz	zam. pod tym adresem 05.10.1903. zm. 26.11.1927
2	Maria Hojeńska z d. Łyczewskiej	13.08.1864	Odolanów	żona	zm. 05.05.1925
3	Edmund Hojeński	05.09.1897	Mikstat	syn	powstaniec wielkopolski, powrócił z wojska 18.07.1921
4	Alfons Hojeński	04.05.1900	"	"	powstaniec wielkopolski, powrócił z wojska 19.02.1921

Następnie:

1	Alfons Hojeński	04.05.1900	"	kupiec	rodzina A. Hojeńskiego wróciła z Ostrzeszowa 19.02.1931
2	Anna Hojeńska z d. Nabzdyskiej	28.06.1905	Lutogń	żona	
3	Teresa Hojeńska	03.02.1929	Lutogń	córka	
4	Eugeniusz Hojeński	18.12.1930	Ostrzeszów	syn	

Spośród tych mieszkańców figuruje Ludwik Hojeński:

- w Księżce adresowej handlu i przemysłu polskiego w obrębie niemieckiego państwa z 1896 r. jako właściciel hotelu,
- w Księżce kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. jako oberżysta,
- w Księżce adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. jako przedsiębiorca prowadzący hotel i skład towarów kolonialnych.

Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego:

1. Nr 52 z 1920 r., poz. 1199: „Roki sądowe w roku 1921 odbędą się dla Mikstatu w hotelu p. Hojeńskiego w dniach: 24 stycznia, 21 lutego, 21 marca, 25 kwietnia, 23 maja, 20 czerwca, 11 lipca, 19 września, 24 października, 21 listopada, 19 grudnia.”
2. Nr 29 z 1936 r., Ogłoszenia: „Zagubiono książeczkę wojskową wystawioną przez PKU – Ostrów na nazwisko Antoni Alfons Hojeński zam. w Mikstacie, Rynek 1, pow. Ostrów”.

Dziennik Ostrowski Nr 94 z 22.04.1937 r. informował: „W kwietniu założone zostały w Mikstacie dwie nowe placówki. P. Ignacy Nędzyński otworzył przedsiębiorstwo wymiany zboża na mąkę oraz składnicę węgla, bardzo potrzebną w tym mieście. Nadto p. Alfons Hojeński otworzył przy Rynku restaurację. Nowym placówkom: Szczęść Boże.”

W budynku tym w okresie 01.05.1922 do 11.06.1923 zamieszkiwał przybyły z Ostrzeszowa Roman Kinastowski – burmistrz Mikstatu.

RYNEK 2

Budynek wzniesiony ok. 1870 r. przez nauczyciela Leona Lauterera. Zachowane schody o układzie wachlarzowym (po 1870 r. stosowano zazwyczaj schody podestowe). Leon Lauterer był w latach 1869-1872 pierw-

szym kontrolerem Banku w Mikstacie. „Pisał na pierwszym Walnem Zebraniu protokół założenia Towarzystwa Pożyczkowego, układał pierwsze sprawozdania i bilanse, prowadził protokoły Komitetu i Walnych Zebrań, załatwiał wszelką korespondencję z władzami.”

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Leo Lauterer	11.04.1839	Kępno	Nauczyciel (Hauptlehrer)	zm. 30.10.1918
2	Jadwiga Lauterer z d. Domańska	12.10.1843	Mikstat	żona	zm. 14.08.1913
3	Cecylia Lauterer	23.10.1872	“	córka	
4	Pelagia Lauterer	05.12.1874	“	“	
5	Joanna Lauterer	24.05.1876	“	“	
6	Edmund Lauterer	19.10.1882	“	syn	

Następnie:

1	Witold Dalski	24.04.1865	Wieluń(?)	nauczyciel	rodzina Dalskich przybyła 23.10.1919 r. z Kobylej Góry. Witold Dalski – pierwszy polski kierownik szkoły w Mikstacie - zm.13.02.1923
2	Cecylia Dalska z d.Lauterer	23.10.1872	Mikstat	żona	
3	Izabella Dalska	29.04.1894	Kobyła Góra	córka	

Następnie:

1	Władysław Garstka	16.06.1899	Krotoszyn	porucznik	przybył 25.05.1921 z Biedruska.
2	Izabella Garstka z d. Dalska	29.04.1894	Kobyła Góra	żona	
3	Stella Garstka	27.07.1922	Mikstat	córka	

Ponadto:

1	Hermann Brill	10.02.1861	Mikstat	handlarz	Hermann był synem Yitshaka Haima Brilla. Zginął w KL Auschwitz
2	J..my Brill z d. Tischler	27.04.1864	Bugdaj	żona	zam. 1892.
3	Herbert Brill	11.09.1892	Mikstat	syn	21.07.1923 wyjechał do Wrocławia
6	Ruth Brill	12.09.1912	“	córka	

Hermann Brill wymieniony jest jako ofiara holocaustu na liście Instytutu Yad Vashem.

Ponadto:

1	Samuel Tischler	01.12.1837	Odolanów	rentier	zam. 01.05.1902 z Bugdają zm. 25.10.1920
2	Berta Tischler	17.03.1846	Oława	żona	zam. j.w. zm. 12.02.1922

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Brill Hermann, skład towarów łokciowych, Rynek 2.

01.05.1921 w budynku zamieszkał Jan Berkowski, „listowy”, ur. 11.12.1898 (zob. Rynek 19) z żoną Jadwigą z d. Jurkiewicz ur. 24.09.1897 w Ostrzeszowie. Jadwiga Jurkiewicz przybyła do Mikstatu z Ostrzeszowa i zamieszkała początkowo w budynku Rynek 24 a. Tam podjęła pracę jako „pomoc poczty”. W budynku Rynek 2 przyszły na świat ich dzieci: Hali-
na (ur. 20.08.1923), Edmund (ur. 10.10.1925), Krystyna (ur. 03.01.1927), Józef (ur. 14.01.1929) oraz Jan i Kazimierz (ur. 16.02.1932).

Ponadto 28.02.1929 przybyli z Ostrowa i zamieszkali tu: Stefan Wnuk, malarz, ur. 28.02.1902 w Mikstacie i jego żona Teodora Wnuk z d. Woźniak, ur. 21.04.1901 w Ołoboku. Tutaj przyszły na świat ich dzieci: Andrzej (ur. 13.11.1929) i Maria (ur. 30.01.1931).

Jako służące w domu rodziny Lauterer wymienione są: Michalina Gruszczyńska z Mikstatu (23.10.1919 – 21.02.1920), Cecylia Gruszczyńska z Komorowa (06.03.1920 – 18.06.1920) i Zofia Cyba z Siedlikowa (28.10.1920 – 29.08.1924).

Dr. Marja Wiza

lek. prakt.

osiedliłam się w Mikstacie

przy rynku w domu p. Dalskiej, telefon nr. 12.

Przyjmuję także pacjentów

z Ubezpieczalni Społecznej.

Ogłoszenie z ostrzeszowskiego Tygodnika Parafialnego z 1934 r.

Nekrolog zamieszczony w Dzienniku Poznańskim nr 253 z 3 listopada 1918 r.

RYNEK 3

MIESZKAŃCY:

Rodzina Polacz poprzednio zamieszkiwała w budynku przy Rynku nr 27. Po przeprowadzeniu się do budynku przy Rynku nr 3 nie wymieniono w księdze meldunkowej syna Salomona.

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Leiser Polacz	1822	Mikstat	kupiec	zm. 22.04.1914
2	Rebeka Polacz z d. Süssmann	1830	Ostrzeszów	żona	zm. 02.11.1915
3	Salomon Polacz	23.10.1861	Mikstat	syn	
4	Cecylia Polacz	17.07.1867	"	córka	

Następnie:

1	Izydor Schönfeld	13.09.1859	Łubniany	kupiec	zam. 28.10.1917 wraz z Małgorzatą Schönfeld ur. 14.08.1900 r. w Łubnianach.
2	Cecylia Schönfeld z d. Polacz	17.07.1867	Mikstat	żona	

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figuruje Izydor Schoenfeld, skład towarów łokciowych, Rynek 3. Natomiast w Księdze adresowej Polski z 1928 r. figuruje Izydor Schönfeld - skład bławatów, a w 1930 r. występuje Cecylia Schönfeld.

W domu tym 05.09.1931 zamieszkał nauczyciel Stefan Mentzfeld ur. 17.11.1900 r. w Kobylinie – późniejszy Kierownik Szkoły Podstawowej w Mikstacie.

Wschodnia pierzeja Rynku (domy nr 1 – 4).

RYNEK 4 i ul. KOŚCIELNA 5

Dawny hotel rodziny Domańskich i pierwsza siedziba Banku mikstackiego. Tu 28 kwietnia 1869 r. na zebraniu założycielskim powołano Towarzystwo Pożyczkowe Mikstak, jedną z pierwszych w regionie instytucji bankowych. Pierwszym podskarbnym Banku w latach 1869 -1881 został Piotr Domański – „obywatel z Mikstata; przez cały czas swego urzędowania cieszył się wielkim zaufaniem swych współziomków. Należał do założycieli banku, w jego domu była kasa. Urząd kasjera piastował od czasu założenia banku aż do swej śmierci (09.05.1881 r.)” [nekrolog zamieszczono w Dzienniku Poznańskim Nr 107 z 11.05.1881]. W latach 1880 -1895 w budynku tym istniał browar prowadzony przez Franciszkę Domańską. W Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego w Wielkim Księstwie Poznańskim wydanej w 1908 r. figuruje oberża prowadzona przez Juliana Domańskiego. Następnie działalność prowadziła

Julia Domańska. Od 09.08.1908 do 02.10.1912 hotelem zarządzał Franciszek Węglarz pochodzący z Pruślina. Po nim hotel przejął pochodzący z okolic Torunia Wilhelm Blaszkiewicz i zarządzał nim do 15.04.1920, gdy wyprowadził się do Bydgoszczy.

Z dniem 03.10.1931 przybył z Tarnopola i w budynku dawnego hotelu przy Rynku nr 4 otworzył praktykę lekarską dr Gustaw Rathaus ur. 14.09.1897 w Stanisławowie. Wraz z nim przybyła żona Marta z d. Wolf ur. 03.01.1891 w Wiedniu. W księdze meldunkowej dr Rathaus podał, że jest ewangelikiem, choć był wyznania mojżeszowego. Był osobą kontrowersyjną. Od 1934 r. do lutego 1939 r. prowadził praktykę lekarską w Ostrzeszowie i w tym czasie miał kilka spraw sądowych.

Z wpisu nr 1 z 1839 r. metrykalnej księgi małżeństw znajdującej się w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu wynika, że Piotr Domański (lat 21) poślubił Franciszkę Drabentowicz (lat 18). Ich dzieci - właściciele hotelu zamieszkiwali w budynku przy ul. Kościelnej 5 (obecnie nr 3). Byli to: Elżbieta Domańska – rentierka ur. 26.10.1845 w Mikstacie (02.05.1924 wyprowadziła się do Siedlikowa), Julia Domańska – zarządca hotelu ur. 20.12.1859 w Mikstacie (zm. 08.09.1920) i Jan Domański – literat ur. 26.08.1864 r. w Mikstacie (14.05.1918 wyjechał do Herne w Westfalii). Wszyscy byli stanu wolnego.

W domu tym 11.05.1931 zamieszkał Bronisław Śliwański, czeladnik kominiarski ur. 03.10.1906 w Kobylej Górze.

Nekrolog zamieszczony w Dzienniku Poznańskim nr 107 z 11 maja 1881 r.

Wschodnia pierzeja Rynku.

Po lewej wejście do Hotelu Domańskich
od ul. Kościelnej. Po prawej sztyl M. Bendy.

Dla zachowania ciągłości numeracji budynków przypomnijmy dawnych mieszkańców ul. Kościelnej:

Ul. KOŚCIELNA 6 (obecnie nieistniejący)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Julius Sternberg				
2	Hanna Sternberg	20.01.1843	Mikstat		zm. 3.10.1920
3	Flora Frühlich	29.04.1896	"		wym. 20.08.1912 do USA
4	Wiktoria Frühlich	12.01.1901	"		"

Następnie:

1	Moritz Benda	07.06.1883	Krupa k. Ostrzeszowa	handlarz	zam. 20.02.1909, wym. 08.01.1923 do Międzyborza
2	Maria Benda z d. Sternberg	14.12.1876	Mikstat	żona	zm. 05.11.1920
3	Julius Benda	02.03.1910	“	syn	wym. 08.01.1923 do Międzyborza
4	Feliks Benda	24.03.1913	“	“	“

UI. KOŚCIELNA 7

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Karol Siankiewicz	14.06.1850	Mikstat	rolnik	zm. 02.05.1923
2	Balbina Siankiewicz z d. Kocerka	1860	Neuman-shoff	żona	zm. 17.05.1912

Następnie:

1	Roch Głogowski	19.07.1884	Mikstat	handlarz	
2	Pelagia Głogowska z d. Siankiewicz	18.12.1891	“	żona	

Tu urodzili się ich synowie: Kazimierz, Stanisław i Bronisław. 24.12.1924 rodzina Głogowskich wyprowadziła się do Kępna.

Następnie:

1	Stanisław Zaremba	18.04.1898	Bógdaj	handlarz	
2	Władysława Zaremba	15.06.1896	Mikstat	żona	
3	Henryk Zaremba	06.01.1926	"	syn	

Ul. KOŚCIELNA 8 (obecnie nr 10)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Maria Bigdowska	29.12.1835	Mikstat	wdowa	

Następnie

1	Wacław Roszykiewicz	25.09.1859	Mikstat	obywatel	Członek Rady Robotników i Rady Żołnierzy w 1918 r.
2	Maria Roszykiewicz z d. Bigdowska	18.11.1864	"	żona	zm. 29.08.1921

Tu urodziły się ich 3 córki i syn Jan.

Wacław Roszykiewicz był członkiem mikstackiej Rady Robotników i Żołnierzy utworzonej 15.11.1918 r. oraz Burmistrzem Mikstatu w latach 1919-1922.

UI. KOŚCIELNA 9 (obecnie nr 8)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Franciszek Leja	19.12.1849	Antonin		zam. 01.04.1910 z Kaliszkowic Ołobockich. zm. 06.03.1912
2	Maria Leja z d. Poterska	04.02.1866	Mikstat	żona	zam. 01.04.1910 z Kaliszkowic Ołobockich. Wym. 01.09.1914 tamże.
3	Pelagia Leja	21.11.1895	Kaliszkowice Ołobockie	córka	“

Ponadto:

1	Józef Leja	19.02.1890	Kaliszkowice Ołobockie	handlarz	zam. 25.09.1912 po wojsku.
2	Stanisława Leja z d. Szarwak	05.10.1891	Mikstat	żona	zam. 01.10.1913
3	Kazimierz Leja	28.07.1914	“	syn	

W tym domu mieszkał Paul Brennecke – nauczyciel, wymeldowany 01.05.1919 do Brotterode.

UI. KOŚCIELNA 10 (obecnie nr 6)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Izaak Ostrowski	16.06.1834	Kępno	kupiec	zm. 14.11.1911
2	Rebeka Ostrowska z d. Kober	17.12.1839	Mikstat	żona	zm. 06.04.1917
3	Luis Ostrowski	16.04.1877	"	syn	
4	Paula Ostrowska	10.02.1891	Kobyła Góra	żona ad. 3	
5	Ruth Ostrowska	28.01.1920	Mikstat	córka	
6	Trudel Ostrowska	19.08.1923	"	"	
7	Ismar Ostrowski	15.12.1926	"	syn	

UI. KOŚCIELNA 11 (obecnie nr 4)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	(?) Fabrowski	12.09.1846	Mikstat	obywatel	zm. 21.09.1925
2	Genowefa Fabrowska z d. Berkowska	23.12.1857	"	żona	zm. 11.09.1919

Następnie:

1	Wojciech Wnuk	12.04.1878	Janków Prz.	organista	zam. 01.01.1900, zm. 10.02.1915.
2	Julianna Wnuk z d. Fabrowska	23.04.1881	Mikstat	żona	

Tu urodziły się ich dzieci: Stanisław, Stefan, Edmund, Marianna, Weronika, Władysław, Stanisława, Helena i Jan.

Następnie:

1	Stanisław Pastusiak	20.04.1895	Doruchów	stolarz	powstaniec wielkopolski
2	Marianna Pastusiak z d. Wnuk	09.09.1905	Mikstat	żona	
3	Florian Pastusiak	18.01.1925	“	syn	
4	Urszula Pastusiak	01.07.1927	“	córka	

UI. KOŚCIELNA 12 (obecnie nr 2)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Hermann Neumann	04.06.1850	Mikstat	kupiec	zm. 30.05.1920
2	Ricka Neumann z d. Neumann	12.04.1854	“	żona	zm. 07.10.1920
3	Salo Neumann	05.09.1882	“	syn	wym. 01.06.1921 do Jaraczewa
4	Lina Neumann	06.10.1894	“	córka	
5	Selmar Neumann	10.05.1898	“	syn	

Następnie:

Selmar Neumann przejął sklep po ojcu i prowadził go do 1923 r., kiedy to wraz z żoną Ruchłą z d. Działowską ur. w Zduńskiej Woli wyjechał do Niemiec, a w 1925 r. utracił obywatelstwo polskie.

Następnie:

Salo Neumann – jako kupiec - zamieszkał ponownie po powrocie 05.12.1922 r. z Jaraczewa wraz żoną Teresją. Salo Neumann 20.05.1925 r. wymeldowany do Berlina, a jego żona 20.08.1928 r. do Jaraczewa.

W domu tym zamieszkiwał od 14.09.1899 r. Richard Cleve, Burmistrz Mikstatu, ur. 26.02.1848 r. w Wolfenbüttel, zm. 19.11.1912 r. w Mikstacie.

RYNEK 13 (obecnie nr 5)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Salomon Grabowski	22.12.1842	Mikstat	handlarz	
2	Jetta Grabowska z d. Sternberg	20.12.1844	Sobótka	żona	zm. 26.01.1910
3	Luis Grabowski	16.03.1874	Mikstat	syn	
4	Józef Grabowski	15.11.1887	"	"	

Następnie:

1	Leopold Ostrowski	24.05.1870	Mikstat	handlarz	zam. 05.06.1901
2	Berta Ostrowska z d. Katz	20.09.1874	Swarzędz	żona	"
3	Zygmunt Ostrowski	03.03.1902	Mikstat	syn	
4	Margot Ostrowska	27.02.1905	"	córka	
5	Paula Ostrowska	03.07.1909	"	"	

Następnie:

1	Piotr Stasiński	19.07.1874	Mikstat	kupiec	zam. 21.12.1912 po powrocie z Bunkai (obecnie Bąków k. Międzyborza).
2	Anna Stasińska z d. Drabęcka	25.07.1889	“	żona	zm.1930.
3	Józef Stasiński	15.03.1912	Bunkai	syn	
4	Łucja Stasińska	07.01.1921	Mikstat	córka	
5	Kazimierz Roch Stasiński	04.08.1923	“	syn	

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figuruje Stasiński Piotr, skład żelaza, Rynek 13 oraz Zaremba Mikołaj, rzeźnik, Rynek 13 (zob. Rynek 22).

Dziennik Ostrowski, Nr 283 z 12.12.1937 r. informował: „Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Męskiej zdobyło się wreszcie na własne ognisko, które znajduje się w lokalu p. Stasińskiej w Ryнку. Tam odbywać się będą również próby chóru kościelnego”.

Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego Nr 7 z 1921 r., poz. 98:

„W miejsce pana Władysława Stasińskiego, sekretarza miejskiego w Miksztać, zamianowałem p. Piotra Stasińskiego, kupca w Miksztać zastępcą urzędnika stanu cywilnego na obwód Miksztać, w pow. Ostrzeszowskim. Poznań, dnia 30 grudnia 1920. Wojewoda.”

Mixstadt

Rynek i Hotel Domanska

Ulica kościelna i kościół katolicki

Hotel Domanska

RYNEK 14 (obecnie nr 6)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Letycja Krzemieniecka z d. Klemczyńska	1826	Grabów	wdowa	zm. 26.08.1921
2	Helena Krzemieniecka	29.06.1865	Mikstat	córka	zm. 21.07.1918

Następnie:

1	Antoni Szymanowski	11.10.1887	Przygodziczki	drogista	przybył 13.03.1918 z Gliwic (wojsko)
2	Lucyna Szymanowska	10.12.1891	Kleparz	żona	przybyła 09.08.1918 ze Lwowa
3	Helena Szymanowska	17.03.1920	Mikstat	córka	
4	Wacław Szymanowski	29.04.1924	"	syn	

Zgodnie z wpisem nr 15/1847 w metrykalnej księdze ślubów rzymsko-katolickiej parafii w Grabowie, małżeństwo zawarli: Joseph Korzeniewski (lat 34) i Letitia Klemczyńska (lat 17). Z dokumentu tego wynikałoby, że Letycja Klemczyńska urodziła się w 1830 r.

W Księżce adresowej handlu i przemysłu polskiego w obrębie niemieckiego państwa z 1896 r. figuruje „drogerya” na nazwisko Krzemieniecka H., natomiast w Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. figuruje Krzemieniecka Helena jako właścicielka „drogerji”.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Antoni Szymanowski, Rynek 14, tel. nr 9, jako przedsiębiorca prowadzący drogerię i skład towarów kolonialnych.

Antoni Szymanowski (wnuk Letycji Krzemienieckiej) to m.in. powstaniec wielkopolski, burmistrz Mikstatu 1928-1929, następnie wiceburmistrz miasta, prezes Towarzystwa Muzyczno - Śpiewaczego Harmonia. Lucyna Szymanowska w czasie powstania wielkopolskiego organizowała naukę języka polskiego w mikstackiej szkole, w której pracowała do 01.06.1920 r.

Nekrolog zamieszczony w Dzienniku Poznańskim nr 167 z 24 lipca 1918 r.

RYNEK 15 (obecnie nr 7)

Budynek dawnej piekarni rodziny Stasierskich.

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Jan Stasierski I	25.03.1853	Mikstat	piekarz	zm. 17.06.1928
2	Maria Stasierska z d. Fabrowska	1859	“	żona	zm. 04.03.1920
3	Feliks Stasierski	20.11.1881	“	syn	

Następnie:

1	Feliks Stasierski	20.11.1881	Mikstat		Od 1916 r. sekretarz Zarządu banku mikstackiego
2	Pelagia Stasierska z d. Nędzyńska	24.12.1884	“	żona	
3	Jan Stasierski	29.03.1911	“	syn	
4	Zofia Stasierska	04.04.1912	“	córka	
5	Marian Julian Stasierski	24.01.1915	“	syn	

W Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. figuruje Stasierski Jan, jako piekarz.

Piekarnia Stasierskich – Rynek 15 (obecnie 7).

RYNEK 16 (obecnie nr 8)

Budynek w obecnej postaci wzniósł Jan Radziszewski na miejscu dawnego domu rodziny Krzywańskich (wg relacji Kazimierza Leji). Nastąpiło to zatem po 1909 r. (data przybycia J. Radziszewskiego do Mikstatu.)

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Elżbieta Stasierska	16.11.1828	Mikstat	gospodyni	
2	Wiktoria Stasierska	13.12.1856	"	córka	
3	Józef Stasierski	20.03.1870	"	syn	

Następnie:

1	Mikołaj(?) Krzywański	01.12.1847	Mikstat	gospodarz	zm. 17.01.1918
2	Agnieszka Krzywańska z d. Stasierska	21.01.1852	“	żona	zm. 29.01.1928
3	Apolonia Krzywańska	16.01.1877	“	córka	
4	Ignacy Krzywański	16.06.1882	“	syn	wyjechał na I wojnę światową
5	Franciszek Krzywański	31.09.1894	“	“	zm. 01.12.1916 r.

Rodzina Krzywańskich początkowo zamieszkiwała w ul. Koziej, skąd przeprowadziła się na Rynek.

Następnie:

1	Ignacy Krzywański	16.06.1882	“	kupiec	zm.1931
2	Helena Krzywańska	12.03.1888	“	żona	
3	Józef Krzywański	17.11.1919	“	syn	
4	Mieczysław Jan Krzywański	23.10.1921	“	“	
5	Zenon Maria Krzywański	27.11.1928	“	“	

Obok:

1	Jan Radziszewski	14.08.1879	Krotoszyn	handlarz	zam. 27.04.1909
2	Jadwiga Radziszewska z d. Krzywańska	15.10.1879	Mikstat	żona	zm. 02.04.1919
3	Helena Radziszewska	10.04.1910	“	córka	wym. w 1925 do Leszna, powróciła w 1929 jako nauczycielka i w tym r. wym. do Zdun.
4	Florian Zygmunt Radziszewski	09.04.1911	“	syn	wym. w 1926 do Ostrowa, powrócił w 1931 jako pomocnik handlowy.
5	Pelagia Radziszewska	09.12.1913	“	córka	
6	Marianna Radziszewska	12.07.1915	“	“	
7	Feliks Radziszewski	09.06.1917	“	syn	
8	Prakseda Radziszewska	22.06.1892	Kobyła Góra	II żona ad.1	zam. 06.11.1920
9	Stanisław Radziszewski	07.05.1922	Mikstat	syn	
10	Marcelina Radziszewska	19.01.1929	“	córka	

Ponadto:

1	Juliana Kruszona z d. Krzywańska	10.02.1872	Mikstat	wdowa	wym. 06.10.1920 do Ostrowa.
2	Joanna Kruszona	10.05.1893	“	córka	wym. 02.03.1910 do Berlina – Neuköln, powróciła 27.03.1919 z dziećmi ad.5 i 6
3	Stefan Kruszona	08.08.1894	“	syn	wym. 02.05.1913 do Berlina – Neuköln, powrócił 27.03.1919 jako siodlarz.
4	Joanna Roszak z d. Kruszona	10.05.1893	“	ad.2	wym. 06.10.1920 do Ostrowa.
5	Felicja Roszak	1914	Neuköln	córka ad. 4	wym. 06.10.1920 do Ostrowa.
6	Zygmunt Roszak	1915	“	syn ad. 4	wym. 06.10.1920 do Ostrowa.

Ponadto:

1	Jan Strzelec	26.03.1901	Kotłów	kupiec	zam. 01.04.1924
2	Katarzyna Strzelec z d. Dolata	03.11.1906	Skalmierzy- ce	żona	zam. 01.01.1927
3	Urszula Strzelec	25.07.1929	Mikstat	córka	
4	Halina Strzelec	01.12.1930	“	“	

Spośród tych mieszkańców:

- w Spisie telefonów na 1924 r. figuruje: Jan Radziszewski, handel świń, Rynek 16, nr tel. 7.
- w Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figurują:
 1. Jan Radziszewski, rzeźnik i handel bydła, Rynek 16.
 2. Jan Strzelec, skład towarów kolonialnych i delikatesów, Rynek 16.
 3. Ignacy Krzywański, skład żelaza, Rynek 25.
 4. Stefan Kruszona, siodlarz, Rynek 20.

Ignacy Krzywański był członkiem mikstackiej Rady Robotników i Żołnierzy utworzonej 15.11.1918 r. oraz Burmistrzem Mikstatu w latach 1922 -1924.

Dziennik Ostrowski Nr 167 z 23.07.1939 r. informował: „Przykładne ukaranie mąciela spokoju. W dniu 16 czerwca w Mikstacie wykrzykiwał publicznie mieszkaniec tego miasta Stefan Kruszona słowa znieważające Naród Polski oraz wychwalał ustrój jednego z państw ościennych. W dn. 21 bm. Sąd Okręgowy w Ostrowie na sesji wyjazdowej w Ostrzeszowie rozpatrywał sprawę Kruszonego. W wyniku rozprawy oszczerca został skazany z art. 152 kodeksu karnego na 6 miesięcy więzienia bez zawieszenia.”

Msza św. w dniu 3 maja 1919 r.

**Poświęcenie sztandaru Towarzystwa Powstańców i Wojaków
6 września 1925 r.**

RYNEK 17 (obecnie nr 9)

W latach 1882 – 1889 siedziba Banku mikstackiego. W domu tym zamieszkiwała Maria Klemczyńska ur. 02.07.1835 w Wojczynie k. Inowrocława, a zmarła 03.07.1923 r. w wieku 88 lat jako panna. Była córką obywatela mikstackiego Józefa i jego żony Wiktorii z Pasikowskich. Józef Klemczyński „obywatel miejski, gorliwy i dbały o dobro publiczne polskie”, był w latach 1878 -1881 dyrektorem Banku w Mikstacie oraz jako pierwszy zainicjował powołanie centralnego banku dla spółek zarobkowych w Wielkopolsce. „Pan Klemczyński, delegat Spółki mikstackiej, postawił na sejmiku Spółek Zarobkowych w r. 1878 w Środzie wniosek tej osnowy: Aby celem dostarczenia Spółkom przystępnego kredytu a zarazem utworzenia zbiornika dla zbytecznych kapitałów zawrzeć układ z jedną z istniejących instytucji kredytowych, lub gdyby to okazało się niemożliwym, założyć bank centralny dla Spółek. Za powód do swego wniosku podał p. Klemczyński wygórowaną rzekomo stopę procentową i inne utrudnienia przy udzielaniu Spółkom kredytu w Banku Włościańskim w Poznaniu. Sejmik średzki przeszedł

wprawdzie nad tym wnioskiem do porządku dziennego, jednakże sprawa ta pokutowała prawie na każdym późniejszym sejmiku tak długo, dopóki wreszcie nie została zrealizowana na sejmiku w Chełmnie 23-24 czerwca 1885 r., gdzie powzięto uchwałę założenia nowej instytucji finansowej pod firmą: Bank Związku Spółek Zarobkowych z siedzibą w Poznaniu.”

Do 01.10.1896 (kiedy to wyprowadził się do Czacza k. Śmigła) zamieszkiwał tu Józef Pompecki, nauczyciel, ur. 20.02.1858 w Kolonii z żoną Marią z d. Lauterer, ur. 29.08.1870 w Mikstacie i synem Alfonsem ur. 19.09.1892 w Mikstacie. Maria była córką nauczyciela Leona Lauterera zam. Rynek 2.

W latach 1912 -1914 zamieszkiwała tu Antonina Pepińska z d. Płowska ur. 05.08.1875 w Mikstacie z dziećmi: Haliną (ur. 15.09.1900), Zdzisławem (ur.09.02.1902), Marią (ur. 15.08.1903) i Janiną (ur. 24.05.1907). Ponadto zamieszkiwała Maria von Płonska ur. 17.10.1865 w Mikstacie, Jadwiga von Płonska ur. 05.10.1880 w Mikstacie oraz Zofia von Płonska ur. 30.04.1893 w Mikstacie. Zofia w 1915 r. wyjechała do Krakowa. 10.06.1919 przybyła na okres miesiąca już pod nazwiskiem Dąbrycz, jako „żona inżyniera” wraz synem Olgierdem Dąbryczem ur. 23.05.1916 w Krakowie.

Budynek po śmierci Marii Klemczyńskiej przejął Antoni Szymanowski i wg relacji Kazimierza Lei na licytacji „za autobusy” nabył go Jan Strzelec. Wówczas budynek powiększono o dobudowane piętro.

Nekrolog zamieszczony w Dzienniku Poznańskim nr 134 z 14 czerwca 1881 r.

Zespół Śpiewaczy Harmonia w 1933 r. na podwórzu kamienicy Rynek 17.

Kongres Eucharystyczny 11-12.07.1936 r.

RYNEK 18 (obecnie nr 10)

Budynek w obecnej postaci wzniesiony w pocz. XX w. W budynku tym w latach 1889 – 1904 oraz 1917 - 1939 swoją siedzibę miał bank mikstac-ki. Stanisław Roszykiewicz, od roku 1881 – 1903 podskarbi (kasjer) banku „obywatel z Mikstata; należał do założycieli kasy, a przed wstąpieniem do Zarządu był długoletnim członkiem Rady Nadzorczej. Kasjerem pozostał aż do swej śmierci (02.10.1903). W jego domu był od r. 1889 lokal kasowy.”

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Stanisław Roszykiewicz	04.04.1840	Mikstát	rzeźnik	zm. 1903
2	Józefa Roszykiewicz zd. Szurmińska	14.03.1845	“	żona	
3	Władysław Roszykiewicz	14.06.1873	“	syn	06.09.1894 wyjechał do USA.
4	Stanisława Roszykiewicz	24.03.1877	“	córka	
5	Julianna Roszykiewicz	06.05.1880	“	“	
6	Leopold Roszykiewicz	26.10.1882	“	syn	

Następnie:

1	Leopold Roszykiewicz	26.10.1882	Mikstat	obywatel	
2	Maria Roszykiewicz zd. Lesiewicz	25.08.1880	"	żona	
3	Seweryna Roszykiewicz	13.12.1905	"	córka	
4	Stanisław Roszykiewicz	04.09.1912	"	syn	
5	Marian Roszykiewicz	"	"	"	
6	Władysława Roszykiewicz	26.05.1914	"	córka	
7	Roman Roszykiewicz	28.10.1915	"	syn	
8	Helena Roszykiewicz	20.02.1919	"	córka	

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Leopold Roszykiewicz jako rzeźnik, Rynek 18.

Projekt kamienicy Rynek 18 (obecnie 10).

RYNEK 19 (obecnie nr 11)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Andrzej Berkowski	14.11.1858	Mikstat	obywatel	zm. 09.06.1926
2	Maria Berkowska z d. Zdzyńska	31.08.1868	“	żona	zm. 1908
3	Eleonora Berkowska	20.02.1891	“	córka	
4	Aleksander Berkowski	12.12.1895	“	syn	
5	Jan Berkowski	12.12.1898	“	“	zob. Rynek 2
6	Julian Berkowski	16.12.1901	“	“	
7	Wiktoria Berkowska	17.11.1904	“	córka	

Następnie:

1	Stanisław Ryfa	22.03.1882	Biernacie	handlarz	zam. 01.12.1913. Następnie wyjechał na wojnę, z której powrócił w grudniu 1918.
2	Eleonora Ryfa z d. Berkowska	20.02.1891	Mikstat	żona	
3	Marianna Ryfa	06.09.1913	“	córka	
4	Bernard Ryfa	19.10.1914	“	syn	
5	Helena Ryfa	21.03.1917	“	córka	
6	Zdzisława Ryfa	10.01.1925	“	“	
7	Maria Ryfa	15.08.1926	“	“	

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Stanisław Ryfa, handel nierogaczny, Rynek 19.

RYNEK 20 (obecnie nr 12)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Kazimierz Krzywański	16.02.1846	Mikstat	gospodarz	zm. 1931
2	Zofia Krzywańska z d. Pasikowska	08.05.1856	“	żona	
3	Jan Krzywański	16.05.1871	“	syn	w 1893 wyjechał do USA
4	Anna Krzy- wańska	25.07.1876	“	córka	wyjechała do Wilhelmsburga
5	Piotr Krzywański	30.12.1883	“	syn	
6	Tomasz Krzywański	21.12.1885	“	“	
7	Stanisław Krzywański	13.04.1890	“	“	

Następnie:

1	Piotr Krzywański	30.12.1883	Mikstat	obywatel	wym. 01.05.1929 na Górny Śląsk „za pracę”, powrócił 06.12.1929.
2	Maria Krzywańska z d. Rycerska	18.03.1896	Kalisz- kowie Kaliskie	żona	zam. 15.02.1920
3	Łucja Krzywańska	13.11.1920	Mikstat	córka	
4	Kazimiera Krzywańska	16.06.1923	“	“	
5	Edmund Krzy- wański	19.09.1925	“	syn	
6	Mieczysława Krzywańska	02.01.1929	“	córka	

Fragment zachodniej i północna pierzeja Ryнку.

RYNEK 21 (obecnie nr 13)

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Izydor Markus	15.06.1861	Grabów	kupiec	zam.1887. zm.31.12.1926
2	Rachela Markus z d. Haim	17.09.1861	Mikstat	żona	zm. 29.05.1897
3	Malwina Markus z d. Sternberg	10.10.1874	"	II żona	zm. 15.06.1915
4	Jetta Markus	04.02.1887	"	córka	
5	Rika Markus	23.10.1890	"	"	
6	Józef Markus	21.10.1892	"	syn	
7	Elza Markus	26.10.1894	"	córka	
8	Lotta Markus	27.05.1899	"	"	
9	Meta Markus	21.07.1903	"	"	wyjechała do Niemiec w 1927 r.
10	Siegbert Markus	09.10.1907	"	syn	03.11.1922 wyjechał do Neusalz/Oder, a w 1929 r. otrzymał akt zwolnienia z obywatelstwa polskiego.

Następnie:

1	Izydor Altmann	06.05.1885	Mikstat	kupiec	
2	Jetta Altmann z d. Markus	04.02.1887	"	żona	
3	Rita Elsa Altmann	10.06.1928	"	córka	

W Spisie telefonów z 1924 r. figuruje Altmann Izydor, handlarz koni, Rynek 27, tel. 12.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Altmann Izydor, handel koni, Rynek 28.

Rodzina Altmanów przeprowadziła się z domu rodzinnego Izydora Rynek 27 do domu rodzinnego jego żony Rynek nr 21 prawdopodobnie w 1927 r. po śmierci Izydora Markusa.

W 1931 r. zamieszkały tu Marianna Troskowa z d. Bagniewska, wdowa ur. 21.03.1886 r. w Strzyżewie pow. pleszewski i Helena Bagniewska, panna ur. 06.03.1903 w Kuźnicy Starej pow. ostrzeszowski

RYNEK 22 (obecnie nr 14)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Markus Fuchs	05.1834	Mikstat	rzeźnik	
2	Jorel Fuchs	1838	"	żona	wym. 24.12.1907 - Charlottenburg
3	Cecylia Fuchs	12.01.1864	"	córka	wym. 27.02.1892 - Bydgoszcz
4	Hanna Fuchs	18.02.1868	"	"	wym. 20.07.1891- Bydgoszcz
5	Jakub Fuchs	07.04.1870	"	syn	wym. 07.08.1887 - USA
6	Rozalia Fuchs	13.11.1872	"	córka	
7	Adolf Fuchs	24.05.1875	"	syn	wym. 11.12.1890 - Bytom
8	Ricka Fuchs	20.07.1878	"	córka	wym. 21.12.1907 - Bydgoszcz
9	Abraham Fuchs	29.03.1881	"	syn	wym. 28.11.1896 - USA

Ponadto:

1	Maria Lewek	15.02.1843	Mikstat	wdowa	zm. 20.10.1917
2	Paulina Lewek	03.1883	"	córka	

1	Aron Kaiser	31.03.1870	Wronki	handlarz	zam. 24.06.1903
2	Kaiser Zofia z d. Lewek	21.02.1876	Mikstat	żona	
3	Yang (?)Kaiser	03.1904	"	syn	
4	Oswald Kaiser	1907	"	"	
5	Selma Kaiser	07.1909	"	córka	

06.04.1911 r. Aron Kaiser wraz z rodziną i Marią i Pauliną Lewek przeprowadzili się do nowej kamienicy w Rynku pod nr 23 (obecnie 15).

Następnie:

1	Mikołaj Zaremba	06.12.1866	Olszyna	rzeźnik	zam. 27.09.1900
2	Józefa Zaremba zd. Gorecka	1875	Kobyła Góra	żona	“
3	Franciszek Zaremba	21.11.1896	Bógdaj	syn	“
4	Stanisław Zaremba	18.04.1898	“	“	“ powstaniec wielkopolski
5	Maria Zaremba	07.12.1899	“	“	“
6	Józef Zaremba	20.02.1902	Mikstat	“	
7	Jan Zaremba	29.01.1904	“	“	
8	Pelagia Zaremba	29.07.1905	“	córka	
9	Czesław Zaremba	19.07.1909	“	syn	
10	Stefan Zaremba	16.09.1911	“	“	
11	Roman Zaremba	22.02.1914	“	“	

Następnie w budynku zamieszkali:

1	Wiktoria Kołodziej z d. Staś	30.05.1875	Jezioro	wdowa	zam. 15.04.1913
2	Roman Kołodziej	23.05.1900	Wicko	syn	“ Powstaniec wielkopolski
3	Maria Kołodziej	25.03.1903	“	córka	“
4	Marian Kołodziej	12.02.1906	“	syn	“

Ponadto:

1	Otto Gregor	08.04.1887	Wilków k. Głogowa	blachmistrz	zam. 11.04.1913
2	Konstancja Gregor z d. Nowicka	18.02.1885	Stare Oborzyska	żona	zam. 07.07.1913
3	Anna Gregor	27.11.1909	Poznań	córka	“
4	Marta Gregor	27.01.1913	Ostrów Wlkp.	“	“

Otto Gregor został powołany do wojska w czasie I wojny światowej. Dlatego jego żona Konstancja z córkami wyjechała 02.09.1914 do Starych Oborzysk k. Kościana. Po zwolnieniu Ottona z wojska, rodzina Gregor powróciła do Mikstatu 07.04.1919 r. Rodzina zamieszkała następnie w budynku przy ul. Kaliskiej 31 (obecnie ul. Kościuszki 7), a później w budynku Rynek 2.

Otto Gregor

RYNEK 23 (obecnie nr 15)

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Wiktor Brill	20.07.1869	Mikstat	kupiec	
2	Helena Brill	01.03.1870	Kępno	żona	
3	Dorota Brill	03.11.1903	Mikstat	córka	
4	Jadwiga Brill	03.04.1905	"	"	

Rodzina Brill wyprowadziła się 06.05.1911 do budynku Rynek nr 24a (obecnie nr 17), a następnie w latach 1920 – 1923 do Wrocławia. W budynku Rynek 23 (obecnie 15) od 06.04.1911 zamieszkała rodzina Arona Kaisera wraz z Marią i Pauliną Lewek, poprzednio zamieszkali w budynku Rynek 22 (obecnie 14). Maria Lewek zmarła tutaj 20.10.1917.

Ponadto:

1	Abraham Schifftan	30.01.1898	Mikstat	handlarz	
2	Ester Schifftan z d. Schachtel	22.09.1904	Kalisz	żona	
3	Selma Schifftan	23.05.1925	Mikstat	córka	
4	Rut Schifftan	30.11.1926	"	"	

24.09.1924 Abraham Schifftan po ślubie z Ester przeniósł się z rodzinnego domu Rynek 25 (obecnie 18) zamieszkał w budynku Rynek 23 (obecnie 15). 24.09.1929 rodzina Schifftan wyprowadziła się do Leszna.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figurują:

1. Kaiser Aron, handel koni i skład towarów kolonialnych, Rynek 23.
2. Schifftan Artur (?), handel bydła, Rynek 23.

Dzieci w polskiej szkole w Mikstacie ok. 1920 r. Nauczyciel Józef Raś oraz nauczycielka Cecylia Dalska z d. Lauterer (Rynek 2), a wśród dzieci m.in.: Ruth Brill (Rynek 2), Paula Ostrowski (Rynek 13), Władysław Roszykiewicz (Rynek 18), Marianna Ryfa (Rynek 19), Selma Kaiser (Rynek 22 następnie 23), Anna i Marta Gregor (Rynek 22).

RYNEK 24 (obecnie nr 16)

Dom starej mikstackiej rodziny Biczysko (wcześniej Biczyskiewicz). Wśród założycieli Banku w Mikstacie figurują: Wawrzyn Biczysko, Wojciech Biczysko i Mikołaj Biczysko, natomiast Julian Biczysko był długoletnim członkiem, a w latach 1895 -1900 Prezesem Rady Nadzorczej Banku. Wyciąg wpisów w metrykalnej księdze ślubów parafii mikstackiej z pierwszej poł. XIX w. zawiera aż 14 wpisów mężczyzn noszących nazwisko Biczysko.

Nr wpisu/Rok	Imiona i nazwiska ślubujących
1/1827	Martinus Biczysko (25 lat) i Victoria Semberecka (19 lat)
10/1829	Leo Biczysko (25 lat) i Margaretha Dudkiewicz (26 lat)
14/1836	Adalbertus Biczysko (25 lat) i Theophila Głogowska (20 lat)
18/1837	Casimirus Biczysko (27 lat) i Marianna Kuberska (30 lat)
12/1839	Leo Biczysko (48 lat) i Victoria Nowacka (47 lat)
16/1839	Carolus Biczysko (25 lat) i Cunegundis Pasikowska (22 lata)
3/1841	Nicolaus Biczysko (28 lat) i Elisabeth Pieczyńska (18 lat)
16/1842	Stanislaus Biczysko (23 lata) i Agnes Stasierska (20 lat)
2/1843	Augustinus Biczysko (22 lata) i Marianna Matylewicz (19 lat)
5/1843	Franciscus Biczysko (23 lata) i Catharina Sawinska (24 lata)
2/1846	Leo Biczysko (28 lat) i Elisabeth Kitlinska (30 lat)
19/1848	Carolus Biczysko (33 lata) i Julianna Nendzyńska (26 lat)
1/1849	Adalbertus Biczysko (24 lata) i Cunegundis Nendzyńska (17 lat)
3/1854	Adalbertus Biczysko (44 lata) i Gertrudis Fabrowska (31 lat)

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Julian Biczysko	06.12.1860	Mikstat	kupiec	zm. 22.03.1929.
2	Waleria Biczysko z d. Pawlicka	27.11.1869	Raszków	żona	zam. 12.11.1891.
3	Janina Biczysko	20.04.1893	Mikstat	córka	
4	Anna Biczysko	26.05.1894	“	“	
5	Wacława Biczysko	05.09.1895	“	“	
6	Barbara Biczysko	1896	“	“	
7	Czesława Biczysko	20.02.1899	“	“	Organizowała polską szkołę w Mikstacie w czasie powstania wielkopolskiego
8	Felicja Biczysko	10.05.1902	“	“	“

Julian Biczysko figuruje:

- w Księżce adresowej handlu i przemysłu polskiego w obrębie niemieckiego państwa z 1896 r. jako prowadzący handel korzeni,
- w Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. jako prowadzący sklep z towarami kolonialnymi,
- w Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. jako prowadzący skład towarów kolonialnych.

Walne Zebranie

Tow. Pożyczkowego Mixtad.

zapisana Spółka ludowa z niemałą
nieznaną poręba.

odchodzi do w Mixtadzie w lo
kalu kasowym w piątek, dnia 10
marca 1897 r. o godzinie 2-jej
po południu.

Porządek obrad

1. Przedłożenie rachunków za rok 1896, podział zysków, pokwitowanie Zarządu i Rady Nadzorczej.
2. Wybór 8 członków Rady Nadzorczej i Komisji rewizyjnej.
3. Wybór 8 członków Zarządu stosownie do § 19 ustaw.
4. Ustanowienie wynagrodzenia dla Rady Nadzorczej i Komisji rewizyjnej.
5. Wnioski członków bez uchwały.

Die General-Versammlung

des Towarz Pożyczkowe Mixtadt.

eingetragene Genossenschaft mit
unbeschränkter Haftpflicht

findet zu Mixtadt im Lokale
derselben Kasse am Freitag, den
10. März 1897 um 2 Uhr Nach
mittags statt

Tagesordnung

1. Vorlegung der Jahresrechnung für 1896, Gewinnvertheilung und Decharge der Rechnung
2. Wahl von 8 Mitgliedern des Aufsichtsrathes und der Revisions-Commission.
3. Wahl von 9 Mitgliedern des Vorstandes gemäß § 19 der Statuten.
4. Die Festsetzung der Vergütung der Aufsichtsrath Mitglieder u. der Revisions-Commission.
5. Anträge der Mitglieder ohne Beschlüsse

Towarzystwo Pożyczkowe

Mixtadt,

eingetrag. Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht.

Przewodniczący: - Vorsitzender

Julian Bieżyński.

Bilans — Bilanz

za rok 1896.

für das Jahr 1896.

ACTIVA

	1 Fundusz rezerwow. — Reserwofond	21396,03
	2. Rezerwa specjalna. — Specialreserve	1848,87
	3. Udaty. — Guthaben.	54591,92
	4 Dywidenda. — Dividende.	120,00
	5 Depozyta. — Depositen.	111087,90
	6. Banki. — Banken.	7500,00
3800 00	7. Akcya. — Actien.	
7,85	8 Kosztu procesowe i administracyjne.	
191000,00	9. Proceß- und Administrationskosten.	
1650,37	10. Weksla. — Wechsel.	
	11 Gotówka. — Barbestand	

107128 22

PASSIVA.

21396,03
1848,87
54591,92
120,00
111087,90
7500,00

107128,22

Liczba członków.

Z roku 1896 na rok 1896

przeszło 691

W roku 1896 przybyło 74

785

W roku 1896 ubyło 28

Na rok 1897 przechodzi 707

Bilans rachunek roczny i liczba
członków są od dnia dzisiejszego
w lokalu kasy do przejrzenia
członkom wyłożone.

Zahl der Mitglieder.

Vom Jahre 1895 auf 1896

sind übergangsogen 691

Im Jahre 1896 sind beige-

treten . . . 74

Im Jahre 1896 sind ausge-

treten. 28

Auf das Jahr 1897 gehen

über . . . 707

Die Bilanz, Jahresrechnung, so-
wie die Zahl der Mitglieder ist
von heute ab in dem Geschäfts-
lokale zur Ansicht der Genossen
ausgelegt.

Towarzystwo Pożyczkowe

Mixtadt,

eingetrag. Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht

Zarząd. — Der Vorstand.

L. von Płonski. J. Bieganski Roszykiewicz.

RYNEK 24a (później 25, obecnie nr 17)

Stary dom należał do rodziny Kober. Najstarszy zachowany wpis w księdze urodzeń Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Mikstacie dotyczy Aarona Kober ur. 29.01.1836 r. i znajduje się w Archiwum Państwowym w Poznaniu. Jeszcze w 1922 r. przed Sądem w Ostrzeszowie wywołano sprawę bezprzedmiotowości hipoteki 6 tal. 20 srebrników na rzecz handlarza Samuela Kober (Dziennik Urzędowy Województwa Poznańskiego z 1922 r. Nr 9 poz. 459).

MIESZKAŃCY:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Samuel Kober	26.04.1840	Mikstat	kupiec	zm. 1895
2	Flora Kober	18.03.1844	“	żona	wym. 05.04.1911 do Ostrowa.
3	Maria Kober	15.11.1881	“	córka	“

1	Józef Kober	29.07.1869	Mikstat	kupiec	wym. 05.04.1911 do Ostrowa.
2	Ginda Kober z d. Rosenthal	21.07.1875	Kcynia	żona	“
3	Ilsa Kober	17.10.1898	Mikstat	córka	“
4	Feliks Kober	15.06.1907	“	syn	“

Następnie zamieszkała tu rodzina Brill przybyła 06.05.1911 z domu Rynek 23.

Budynek w obecnej postaci wzniośł prawdopodobnie w latach 1909 -1911 Leopold Ostrowski wówczas zam. Rynek 13. W budynku tym znajdowała się siedziba Cesarskiego Urzędu Pocztowego i zamieszkiwało tu wielu pracowników poczty, np:

1. Karl Sommer z rodziną 30.03.1909 – 30.11.1909.
2. Leonard Heinz z rodziną 01.10.1911 – 28.02.1915.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figurują:

1. Ostrowski Leopold, handel bydła, Rynek 25.
2. Krzywański Ignacy, skład żelaza, Rynek 25. (zob. Rynek 16 obecnie 8).

**Pracownicy i dyliżans poczty przed budynkiem Rynek 24a
(obecnie Rynek 17).**

RYNEK 25 (później 26, obecnie nr 18)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Abraham Neumann	05.06.1845	Mikstat	handlarz	wym. 28.05.1921 do Swarzędza.
2	Löbel (Leo) Neumann	07.01.1895	"	syn	wym. 23.04.1911 do Poznania.

01.12.1896 przybył z Nowego Miasta i zamieszkał w tym domu kantor synagogałny Markus Magnechift (?), ur. 18.10.1836 w Lautenbergu wraz z żoną Sarą. 04.05.1898 wym. do Lipska. 17.07.1911 u Abrahama Neumanna zamieszkał przybyły z Jerozolimy Dawid Elias Lewin, kantor synagogałny, ur. 07.02.1886 w Jerozolimie. (Losy A. i L. Neumannów zob. w rozdziale Epilog).

Następnie:

1	Henrietta Schiffan z d. Neumann	21.02.1858	Mikstat	szynkarka	wym. 24.09.1929 do Leszna. (zob. A. Schiffan – Rynek 23).
2	Luiza Schiffan	26.08.1894	"	córka	wym. 06.07.1911 do Nowego Jorku.
3	Abraham Schiffan	30.01.1898	"	syn	15.11.1918 powrócił z wojny. Następny adres: Rynek 23 (obecnie 15).

Następnie:

1	Władysław Polak	26.09.1884	Mikstat	piekarz	
2	Stanisława Polak z d. Roszykiewicz	28.09.1891	“	żona	
3	Marianna Polak	11.01.1924	“	córka	zm. 24.07.1924
4	Pelagia Polak	03.10.1925	“	“	

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figuruje Polak Władysław, piekarz, Rynek 26.

RYNEK 26 (później 27, obecnie nr 19)**MIESZKAŃCY:**

L.p.	Imię i na- zwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Józef Biegański	18.03.1857	Mikstat	szynkarz	
2	Marianna Biegańska z d. Gędziorowska	12.08.1867	Odolanów	żona	zam. 1892.
3	Stefania Biegańska	30.08.1895	Mikstat	córka	
4	Cecylia Biegańska	14.11.1897	“	“	
5	Janina Biegańska	28.08.1900	“	“	
6	Kazimierz Biegański	15.02.1902	“	syn	Powstaniec wielkopolski
7	Stefan Biegański	02.09.1904	“	“	
8	Władysław Biegański	19.08.1908	“	“	

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figuruje Biegański Józef, restauracja, Rynek 27.

Dziennik Ostrowski Nr 209 z 09.09.1937 r. informował: „W ub. wtorek (07.09.1937) zmarł po krótkiej chorobie znany i ceniony obywatel na terenie tutejszego miasta ś.p. Józef Biegański w wieku 80 lat. Zmarły pracował przez 43 lata w tutejszym Banku Ludowym. Przez ten czas zyskał sobie uznanie i szacunek całej okolicy dla swego prawego charakteru. Nigdy bowiem nie odmawiał pomocy potrzebującym. Zmarły był również długoletnim członkiem zarządu tutejszego Kółka Rolniczego oraz Katolickiego Stowarzyszenia Mężów. Żył i umarł jako prawy chrześcijanin. Cześć Jego pamięci.”

Procesja w 1936 r. Baldachim niosą: Józef Biegański (Rynek 26), Leopold Roszykiewicz (Rynek 18) oraz Jan Stasiński.

RYNEK 27 (później 28, obecnie ul. Kościuszki 1)

MIESZKAŃCY:

Początkowo w budynku tym zamieszkiwała żydowska rodzina Polaczów, która następnie zamieszkała w budynku Rynek 3.

Następnie:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Julius Altmann	22.09.1855	Ostrzeszów	kupiec	
1	Jetta Altmann z d. Polacz	16.12.1853	Mikstat	żona	
2	Izydor Altmann	06.05.1883	“	syn	
3	Wally Altmann	22.04.1888	“	córka	
4	Rozalia Altmann	25.02.1892	“	“	
5	Meta Altmann	28.11.1894	“	“	
6	Abraham Altmann	19.03.1895	“	syn	

W Spisie telefonów na 1924 r. figuruje Altmann Izydor, handlarz koni, Rynek 27, tel. 12.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. figurują:

1. Altmann Henryęta, skład towarów łokciowych, Rynek 28.
2. Altmann Izydor, handel koni, Rynek 28, tel. 12.

W domu tym zamieszkiwała rodzina Roszykiewiczów. Idzi Roszykiewicz ur. 27.08.1895 - powstaniec wielkopolski - zginął 16.05.1919 w walkach pod Budzynie.

**Po lewej dawny dom rodziny Altmann przy Rynku 27
(obecnie ul. Kościuszki 1).**

Kolejne budynki należały do ul. Kaliskiej (obecnie ul. Kościuszki). Zachowano jednak ciąg numeracji kamienic. Odcinek dawnej ul. Kaliskiej do skrzyżowania z ul. Grabowską stanowi – podobnie jak ul. Kościelna – jednolity system zabudowy z Rynkiem. Poznajmy zatem dodatkowo dawnych mieszkańców obecnej ul. Kościuszki.

Ul. KALISKA 28 (później 29, obecnie ul. Kościuszki 3)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Rozalia Poterska	27.08.1836	Mikstat	wdowa	zm. 18.03.1920

Następnie:

1	Stanisław Poterski	13.11.1862	Mikstat	rolnik	
2	Walentyna Poterska z d. Pawłowska	04.02.1871	Grabów	żona	zam. 1893

Wraz z nimi zamieszkiwały ich dzieci: Helena (ur. 1894), Józef (ur. 1896, powstaniec wielkopolski), Marianna (ur. 1898), Franciszek (ur. 1900), Edmund (ur. 1904), Anna (ur. 1906), Jadwiga (ur. 1908), Salomea (ur. 1909) i Hieronim (ur. 1913).

W Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. występuje Stanisław Poterski jako handel towarów kolonialnych.

Stanisław Poterski był członkiem mikstackiej Rady Robotników i Żołnierzy utworzonej 15.11.1918.

Następnie zamieszkiwał z rodziną: Józef Poterski – kupiec.

Ul. KALISKA 29 (później 30, obecnie ul. Kościuszki 5)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Julian Fabrowski	31.03.1833	Mikstat	restaurator	zm. 25.03.1919
2	Teodozja Fabrowska z d. Kuberska	17.05.1841	“	żona	zm. 26.03.1921
3	Julia Fabrowska	09.01.1872	“	córka	
4	Jadwiga Fabrowska	10.09.1879	“	“	

W Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. występuje Julian Fabrowski jako prowadzący oberżę i handel towarami kolonialnymi.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Julia Fabrowska jako prowadząca hotel i skład kolonialny – ul. Kaliska 30.

Ponadto:

1	Jadwiga Martins z d. Fabrowska	10.09.1879	Mikstat		zam. 07.08.1900
2	Irena Martins	14.02.1900		córka	"

W kamienicy tej od 01.12.1927 zamieszkiwał Aleksander Günther – mechanik z Ostrowa z rodziną.

Kurs szycia organizowany w 1927 r. na sali p. Martins.

Ul. KALISKA 30 (później 31, obecnie ul. Kościuszki 6)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Löbel Wolf Neumann	18.03.1843	Mikstat	handlarz	zm. 28.10.1913
2	Emastina (?) Neumann	03.10.1842	"	żona	

Następnie:

1	Wilhelm Wolf	06.08.1862	Podzamcze	handlarz	zam. 24.09.1901
2	Maria Wolf z d. Neumann	10.08.1872	Mikstat	żona	
3	Max Wolf	05.11.1902	“	syn	
6	Letti Wolf	03.08.1904	“	córka	

UI. KALISKA 31 (później 32, obecnie ul. Kościuszki 7)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Józef Berkowski	03.03.1863	Strzyżew	rolnik	zm. 01.09.1922
2	Jadwiga Berkowska z d. Stasińska	01.10.1862	Mikstat	żona	

Wraz z nimi zamieszkiwały ich dzieci: Bronisława (ur. 1892), Feliks (ur. 1893), Władysława (ur. 1895), Marianna (ur. 1901), Franciszka (ur. 1903) i Helena (ur. 1906).

Ponadto:

1	Józef Płonczyński	24.11.1865	Dobrzyca	balwierz	zam. 01.04.1887
2	Marianna Płonczyńska z d. Köhler	25.03.1865	Mikstat	żona	

Wraz z nimi zamieszkiwały ich dzieci: Leokadia (ur. 1890), Lubomira (ur. 1894), Edmund (ur. 1898, powstaniec wielkopolski), Narcyz (ur. 1902, powstaniec wielkopolski), Jan (ur. 1904) i Feliks (ur. 1907).

W Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. występuje Józef Płonczyński jako balwierz.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Józef Płonczyński jako prowadzący skład towarów łokciowych, Rynek 18.

Następnie

1	Narczy Płonczyński	1902	Mikstat	kupiec	Powstaniec wielkopolski
2	Janina Płonczyńska	17.06.1895	Kielce	żona	
3	Edmund Płonczyński	11.04.1923	Brześć	syn	
6	Jan Płonczyński	07.12.1924	Mikstat	“	

Ul. KALISKA 32 (później 33, obecnie ul. Kościuszki 4)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Karol Polak	1858	Komorów	rolnik	zam. 1880
2	Katarzyna Polak z d. Drabęcka	16.04.1861	Mikstat	żona	
3	Franciszek Polak	20.11.1889	“	syn	wym. 28.11.1910 do Düsseldorfu
4	Jadwiga Polak	14.10.1893	“	córka	wym. 16.10.1913 do Düsseldorfu
5	Pelagia Polak	17.06.1896	“	“	zamężna Kalkus
6	Jan Polak	06.04.1899	“	syn	zm. 1901

Jadwiga Kołodziejska z d. Polak przyjeżdżała do Mikstatu z Düsseldorfu z dziećmi: Jadwigą (ur. 1915) i Józefem (ur. 1917). Natomiast Franciszek Polak powrócił 22.05.1920.

Ul. KALISKA 33 (później 34, obecnie ul. Kościuszki 8)

Pierwotnie w budynku pod tym adresem zamieszkiwał Władysław Stempniewicz – szynkarz – ur. 03.06.1853 w Ostrzeszowie, wym. 02.03.1911 do Dziekanki, zm. 03.08.1912. Wraz z nim zamieszkiwały dzieci: Maria (ur. 1882), Cecylia (ur. 1883), Helena (ur. 1888), Waleria (ur. 1890), Julian (ur. 1892, Członek Rady Robotników i Żołnierzy w 1918 r.), Leokadia (ur. 1893), Julianna (ur. 1896) i Łucja (ur. 1898). Kamienicę w obecnym stanie wzniesiono w 1913 r.

Następnie:

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/ zawód	Uwagi
1	Franciszek Szych	25.03.1880	Komorów	karczmarz	zam. 01.12.1910, zm. 08.11.1922
2	Maria Szych z d. Stempniewicz	02.01.1882	Mikstat	żona	
3	Brunon Szych	17.09.1911	“	syn	
4	Felicja Szych	20.11.1912	“	córka	
5	Łucja Szych	23.11.1913	“	“	

W Księdze kupiectwa i przemysłu polskiego z 1908 r. występuje Władysław Stempniewicz jako rzeźnik i oberżysta.

W Księdze adresowej przemysłu, handlu i rzemiosła Zachodniej Polski z 1925 r. występuje Marja Szychowa jako prowadząca restaurację i skład towarów kolonialnych, Kaliska 34

Ul. KALISKA 34 (później 35, obecnie ul. Kościuszki 9)

L.p.	Imię i nazwisko	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stan cywilny/zawód	Uwagi
1	Wiktoria Drabęcka z d. Roszykiewicz	24.12.1853	Mikstat	wdowa	
2	Anna Drabęcka	25.07.1889	“	córka	wym. 04.04.1911 do Bunkai (obecnie Bąków k. Międzyborza)

Następnie:

1	Roch Gretkiewicz	19.07.1871	Mikstat	rolnik	
2	Bronisława Gretkiewicz z d. Drabęcka	20.10.1878	“	żona	

Wraz z nimi zamieszkiwały ich dzieci: Stanisław (ur. 1897 – powstaniec wielkopolski), Helena (ur. 1900, zm. 1904), Jan (ur. 1901, zm. 1902), Maria (ur. 1904), Aleks (ur. 1910) i Jan (ur. 1913).

Następnie:

1	Kazimierz Biegański	15.02.1902	Mikstat	kupiec, rachmistrz	Powstaniec wielkopolski, zob. Rynek 26
2	Maria Biegańska z d. Gretkiewicz	1904	“	żona	
3	Marian Biegański	03.04.1926	“	syn	
6	Teresa Elżbieta Biegańska	12.06.1928	“	córka	

Po zamknięciu księgi meldunkowej wym. na wstępie urodziły się dzieci: Józef (ur. 1935) i Wanda (ur.1945).

Był to ostatni budynek odcinka ówczesnej ul. Kaliskiej (obecnie ul. Kościuszki) przed skrzyżowaniem z ul. Grabowską i obecną ul. Kaliską. Znajdujący się w sąsiedztwie budynek Banku wybudowano dopiero w latach 1938/1939. Numeracja domów rosła dalej w obecnej ulicy Kaliskiej (lewa strona), aż do granicy miasta z Kottłowem, po czym kontynuowano ją do centrum, tak że budynek probostwa miał wówczas nr 50 przypisany do ul. Kaliskiej. Kolejne numery budynków (51, 52 itd.) przypisane były do ul. Grabowskiej, a następnie do innych ulic.

MIXTACKIE NAZWISKO

Są na świecie miejsca niepowtarzalne, mające własny klimat, smak, zapach i energię. Przyciąga swoją aurą, a pamięć o nich owocuje wspomnieniami. Często są to miejsca gdzie urodziliśmy się, gdzie po raz pierwszy ujrzeliśmy nasz świat. I w miarę jak wzrastaliśmy, ten świat wokół nas malał. Zmniejszały się odległości, a ogromne kamienice widziane oczyma dziecka stawały się w miarę upływu czasu, coraz mniejsze. Tajemnicza siatka przecinających się ulic, po latach wydała się maleńką łupinką orzecha, znaną jak własna kieszeń. Ale ten świat magicznego miejsca pozostał niepowtarzalny w każdym centymetrze swojej przestrzeni. Miejscem takim bez wątpienia jest też nasz Mikstat. Każdy kto tu urodził się lub przez jakiś czas przyszło mu tu przebywać, zabiera to magiczne miejsce do swoich wspomnień. Lecz są osoby, które Mikstat obdarzył nie tylko wspomnieniem, ale również nazwiskiem. To mieszkańcy świata noszący nazwę Mikstatu w swoich nazwiskach. Często może nie kojarząc swojego nazwiska z nazwą magicznego miejsca w Południowej Wielkopolsce, są nieświadomymi ambasadorami Mikstatu. To też jest fragment tajemnicy naszego miasta.

Nazwisko należy zgodnie z polskim prawem do dóbr osobistych człowieka i podlega ono ochronie cywilnoprawnej. Znakiem dzisiejszych czasów jest wyrok wydany przed rokiem przez Sąd Najwyższy (II CSK 539/07), w którym na równi z nazwiskiem ochroną objęto nazwę użytkownika, którą posługuje się osoba korzystająca z serwisu internetowego. Oprócz Kodeksu cywilnego, kwestie nazwiska reguluje Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawa o zmianie imion i nazwisk. Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji pierwsza dziesiątka najpopularniejszych nazwisk przedstawia się następująco: Nowak, Kowalski, Wiśniewski, Wójcik, Kowalczyk, Kamiński, Lewandowski, Zieliński, Szymański

i Woźniak. W Chinach historia nazwisk sięga 5 tys. lat, w Wielkiej Brytanii XIV w., a w Polsce XV w. Początkowo w naszym kraju nazwiska przyjmowała szlachta, później mieszczaństwo i chłopstwo. Do tego czasu za nazwę osobową wystarczało imię. W procesie tworzenia nazwisk dużą rolę odgrywało zajęcie jakiegoś imal się miejski rzemieślnik. Stąd syn krawca otrzymywał nazwisko Krawczyk, syn szewca – Szewczyk, a syn mielcarza, produkującego piwo – Mielcarek. Często zdarzało się, że imię właściciela lub innej ważnej osoby (np. sołtysa) stawało się podstawą nadania nazwy danej miejscowości.

Możemy to zobaczyć m.in. badając etymologię nazw miejscowości ziemi mikstackiej. Najstarszą metryką pieczętuje się tutaj Kotłów. W dokumencie z 1203 r. występuje w formie „Cotlov” i przyjmuje się, że jest to nazwa dzierżawcza od potwierdzonych historycznie imion „Kotło” lub „Kociel”. Podobnie rzecz ma się z Kaliszkowicami Kaliskimi i Ołobockimi, wymienionymi w dokumencie z 1211 r. Z tym, że wymieniona tam nazwa „Caliscovic” dotyczyła obecnych Kaliszkowic Kaliskich. Nazwa ta pochodzi od historycznego imienia „Kaliszek”. Natomiast Kaliszkowice Ołobockie w tym dokumencie występują pod nazwą „Raclavi”. Nazwa ta pochodzi od imienia Radosław, które wówczas zapisywano jako „Raclav”. W dokumencie z 1413 r. występuje „Cziborus alias Czczik de Kaliscovicze”. W XVI w. Kaliszkowice Kaliskie nazywano „Nobilium” lub „Pańskie” czyli szlacheckie, w przeciwieństwie do Kaliszkowic Ołobockich, które nazywano „Panieńskie”, bowiem stanowiły własność zakonnic (panien) z Ołoboka. W 1618 r., gdy Katarzyna Sulmowska - właścicielka dzisiejszych Kaliszkowic Kaliskich – wstąpiła do zakonu franciszkanek w Kaliszu, do nazwy wsi dołączono zwrot „Kaliskie”. W okresie zaborów Kaliszkowice Ołobockie nazywano „Wielkimi”, natomiast Kaliszkowice Kaliskie zwano „Małymi”. Rozporządzeniem Ministra byłej Dzielnicy Pruskiej z 1921 r. przywrócono nazwy „Ołobockie” i „Kaliskie”. Od historycznego imienia „Komor” pochodzącego od nazwy uciążliwego i dziś owada, nazwę swą wywodzi Komo-

rów i za jego pośrednictwem Mikstat. W dokumencie z 1366 r. zapisano „civitate Comorow in theutonico Mixtat”. Nazwa Biskupic Zabarycznych nawiązuje natomiast nie tyle do nazwiska, co do funkcji duchownego, bowiem stanowiła własność kościelną Arcybiskupów Gnieźnieńskich. W 1342 r. wymieniono ją jako „Byskupicze”, natomiast od 1511 r. występuje zwrot „Zabaryczne”. Jest to typowy zwrot topograficzny i określa położenie miejscowości za przepływającą niedaleko rzeką Barycz. Również topograficzne jest pochodzenie nazwy Przedborów, po raz pierwszy wymienionej w 1439 r. Swoistą ciekawostką wśród nazw miejscowości ziemi mikstackiej jest nazwa osady Hanobry. Otóż osada ta powstała w początkowym okresie zaborów. Osadnicy, którzy tu zamieszkali pochodzili z okolic niemieckiego miasta Hannover. Przyjęli więc taką nazwę dla swojej osady. Miejscowa ludność nazwę tę wymawiała jako „Hanober”. Dopiero w 1921 r. ustalono jej brzmienie jako „Hanobry”. Prawdziwą rewolucję w nazwach miejscowości zrobił hitlerowski okupant. Wówczas to Biskupice nazwano Bischofsheide, Kaliszkowice Kaliskie – Kaltenborn, Kaliszkowice Ołobockie – Kalischerheide, Komorów – Wölflingen, Kottów – Kirchberg, a Przedborów – Vorwalden. Po tej krótkiej analizie można więc stwierdzić, że w wielu przypadkach imię osoby stało się podstawą do utworzenia nazwy miejscowości. Ale od XVII w. nazwy miejscowości odegrały też niepoślednią rolę w procesie kreowania nazwisk. Doskonałym przykładem tego jest Mikstat, którego nazwę pierwotnie zapisywano w formie „Mixtat”. Od tej nazwy powstało nazwisko Mixtacki.

Pierwszy raz okoliczności takiego zdarzenia odnajdujemy w parafialnej księdze ślubów. A było to tak. 16 stycznia 1640 r. proboszcz mikstacki Jan z Borku Delaskowicz pobłogosławił małżeństwo Grzegorza i Małgorzaty. Z zapisu dokonanego w księdze metrykalnej dowiadujemy się, że nowożeńiec miał trudności w ustaleniu swojego nazwiska. Poszukiwania nazwiska nie przyniosły spodziewanego efektu, dlatego do dziś w księdze pozostało wolne miejsce po wpisanym imieniu Grzegorz.

M D C XXXIX.

Commend.

November.

1639

3

Ego Joannes a Borek Delafskovic Commendarius p[er] 21.
 in Eccl[esi]am Parochialem in oppido Mixtat sub Titulo SS. Tri-
 unitatis Matrimoniu[m] inter Martinum Alberti p[ro]priet[ar]i[um] avic[em] et Hen-
 rictum confirmari in eadem Eccl[esi]a. Presentibus Alberto Gallo
 p[ro]priet[ar]i[um] et Luca Krupar[em] et alijs multis de populo p[ro]missis sol-
 liti denunciationibus.

JANUARIUS.

M D C XL.

1640

Anno
Domini

JANUARIUS.

Ego Joannes a Borek Delafskovic Commendarius p[er] 16.
 Paroch. in oppido Mixtat sub Titulo SS. Trinitatis Matrimoniu[m] in-
 ter Gregor[um] et Margaritham contractu confirmari in eade[m]
 Eccl[esi]a. Presentibus Michaele Kasuba et Michaele Gebos necnon alijs
 multis de populo p[ro]missis solitis denunciationibus. Proter soli p[ro]priet[ar]i[um]
 qui fuit ex villa Komorows cor illi ex oppido Mixtat.

Ego Jos a hup. Matrimoniu[m] inter Luca ex villa Komorows et Re- 22.
 zingam Mixtat. adolefcenter contractu confirmari in eade[m] Eccl[esi]a.
 Presentibus Luca Ogonski necnon alijs multis de populo p[ro]missis solitis
 denunciationibus.

Następny ślub miał miejsce 22 stycznia 1640 r. Tutaj proboszcz wykazał się pomysłowością. Chcąc uniknąć sytuacji z jaką miał do czynienia poprzednio, dokonał następującego zapisu nowożeńców: „Luca ex Villa Komorowo” - Łukasz ze wsi Komorów i „Reginam Mixtadiens” - Regina Mixtacka. I tak to się zaczęło, a pomysłowe rozwiązanie proboszcza musiało być jeszcze wielokrotnie powtarzane, w sytuacji braku nazwiska nowożeńców. Później nazwisko Mixtacki rozpoczęło swą podróż po świecie. W 1791 r. odnotowany jest Teodor Mixtacki, jako proboszcz w Lutyni k. Pleszewa, a Marcin Mixtacki występuje w 1848 r., jako członek Komitetu Narodowego w Dobrzycy. Ciekawostką jest zapis w metryce ślubu z 1822 r. w parafii w Pogorzeli, gdzie panna młoda to Dorota Mixtaczczańska. Do dziś stare, o wielowiekowych korzeniach nazwisko Mixtacki nosi w Polsce jeszcze ok. 20 osób – najwięcej w okolicach Jarocina. Nazwisko to spotkać możemy również poza granicami naszego kraju. Steven Mixtacki jest szefem biura finansowego American TV & Appliance of Madison Inc. w USA, a Maureen Mixtacki dyrektorem finansów i administracji Opery w Dallas oraz znaną działaczką społeczną. Julia Mixtacki natomiast jest pracownikiem naukowym Wydziału Technicznego na Uniwersytecie w Bielefeld (Niemcy). Miasto Mikstat ma również „ambasadorów”, którzy noszą uwspółcześnioną formę nazwiska. Otóż nazwisko w formie Mikstacki nosi w Polsce dziś ponad 130 osób, z których najwięcej, bo aż 52 zamieszkuje w okolicach Gostynia, następnie w m.in. w okolicy Krotoszyna 18, w Poznaniu 13, we Wrocławiu 11 i w rejonie Jarocina 9 osób.

Tablica nagrobna na cmentarzu w Calumet City, Illinois, USA

EPILOG

Dawno, dawno temu w starożytnej Mezopotamii Sumerowie wynaleźli pismo. Określili także system miar ciężkości i długości. Odległości między miastami obliczali ilością dni potrzebnych do ich przebycia. W czasach Imperium Rzymskiego do oznaczania odległości drogowych służył kamień milowy. Rzymianie rozmieszczali takie kamienie na poboczu dróg w odległości jednej mili. Mila rzymska miała długość 1000 kroków (był to krok podwójny, czyli lewa, prawa noga). Obecnie przyjmuje się, że mila rzymska miała 1478,5 m. Wiele wieków później, o czym mało kto wie, we Wrocławiu znajdował się punkt pomiarowy, od którego wyznaczano milę wrocławską. Punkt ten znajdował się przy ówczesnej Bramie Piaskowej, w okolicy dzisiejszego skrzyżowania ul. Grodzkiej z ul. św. Jadwigi. Milę wrocławską wyznaczono w 1630 r. i miała ona długość 10 282 m. Ciekawy był sposób jej wyznaczenia: od punktu pomiarowego przy Bramie Piaskowej, przez Wyspę Piaskową, Ostrów Tumski aż na Psie Pole, mijając po drodze osiem mostów, toczono koło o promieniu ok. 5 łokci. Tak wyznaczony wzorzec był stosowany do określania odległości na obszarze nie tylko Śląska, ale też terenów z nim sąsiadujących (N.Davies, *Mikrokosmos Portret miasta środkowoeuropejskiego Vratislavia Breslau Wrocław, Kraków 2002*, s. 190). Kamieniami milowymi oznaczano odległości wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych i handlowych. Jeden z takich międzynarodowych szlaków, odpowiadający w zasadniczej części trasie przebiegu rzymskiego Szlaku Bursztynowego, biegł z Wrocławia przez Ostrzeszów, Mikstat i Kalisz do Torunia. Oczywiście ten międzynarodowy trakt komunikacyjny w niczym nie przypominał dzisiejszych dróg krajowych czy autostrad. Niekiedy jego stan techniczny mógł przyprawiać o zawrót głowy podróżnych tędy przejeżdżających. Przykład takiej relacji podróżnika Paula Harro Haringa z 1828 r. przytacza D. Łukasiewicz w „Wertepiadzie” (*Polityka*, nr 23/2009): „Droga z Wrocławia do Kalisza jest jedną

z najgorszych, jaką kiedykolwiek przejeżdżałem (...) prowadzi na dużym odcinku przez bagna, które – jak każde bagna – mogłyby dopiero stać się drogą. Pojazdy były dostosowane do drogi, tzn. wybitnie się pogorszyły od chwili, kiedy minąłem pierwszą stację za Wrocławiem. (...) Wśród grożącego mi niebezpieczeństwa połamania rąk i nóg, a nawet utraty nędznego życia, unosiłem się w tej na poły płynnej bryi na przestrzeni trzeciej stacji, gotów w każdej chwili do skoku, celem ratowania moich obolałych kości, na wypadek, gdyby ciągle powtarzająca się groźba mojego poczytłonia, że wóz zarzuci, miała się spełnić. Prócz perspektywy wywrócenia się pojazdowi naszemu wciąż groziło nie mniejsze niebezpieczeństwo, że rozleci się na kawałki. Dobrnięcie do celu tym gruchotem wydawało się wręcz nie do pomyślenia”. Jeszcze w 1846 r. droga z Wrocławia do Kalisza przez Mikstat zaliczana była do dwóch, przebiegających przez powiat ostrzeszowski tzw. Traktów większych (J.N. Bobrowicz, Opisanie historyczno - statystyczne Wielkiego Księstwa Poznańskiego, Lipsk 1846, s. 301).

Najstarszy zachowany historyczny opis odległości z Mikstatu zachował się w pochodzącym z 1793 r. pruskim dokumencie „Indaganda...”. Podaje on, że odległość z Mikstatu do Grabowa wynosiła 2 mile, do Ostrzeszowa 1½ mili, do Kępna 3 mile, do Kalisza 4 mile i do Ostrowa 3 mile. Odległości te obliczano stosując wzorzec mili pruskiej, obowiązujący na terenie Królestwa Prus i terenach polskich zaboru pruskiego. Mila pruska miała długość 7532,48 m. (dziwić może niedokładność pomiaru odległości z Mikstatu do Grabowa). Jednak pojawić może się pytanie od jakiego punktu w mieście wyznaczano odległości. Podobnie jak dziś, widząc na znakach drogowych podane odległości pomiędzy miastami zastanawiamy się do jakiego punktu w mieście je wyznaczono. Z pewną podpowiedzią na zadane pytanie przychodzi nam rozwiązanie zastosowane w starożytnym Rzymie. Oktawian August umieścił na Forum Romanum, w sąsiedztwie mównicy złoty kamień milowy (milliarum aureum). Miejsce to miało być idealnym środkiem miasta Rzymu. Stąd rozchodziły się

wielkie drogi Imperium Rzymskiego. Stąd też wzięto się powiedzenie, że wszystkie drogi prowadzą do Rzymu. A zatem w jakim punkcie Mikstatu wyznaczono punkt pomiaru odległości drogowej? Otóż zastosowany wzorec mili pruskiej nazywano jednocześnie milą pocztową. Tak więc w miastach położonych na szlakach komunikacyjnych, tym punktem miłowym stało się miejsce, gdzie znajdowała się poczta. Tam docierał dyliżans pocztowy, przewożący oprócz korespondencji, również pasażerów. A że w Mikstacie siedziba poczty mieściła się w Rynku, stąd mikstacki „milliarum aureum” znajdował się też w Rynku. I tak jest do dziś, choć poczta przeniosła swą siedzibę na ul. Kościuszki, a usługę dyliżansu pocztowego częstokroć zastępuje internetowy e-mail.

Opisując dzieje mikstackiego Rynku musimy na koniec wspomnieć historię Żydów mikstackich, którzy współtworzyli przez pewien okres klimat tego miejsca. Ta historia miała swój początek ponad dwieście lat temu i zakończyła się tragicznie w 1939 r. zupełną eksterminacją tej społeczności dokonaną przez hitlerowskie władze okupacyjne. I choć fizycznego unicestwienia nie sposób odwrócić, to przynajmniej spróbujemy przywrócić fragment pamięci.

Mikstat przez całe wieki swoich długich dziejów był miastem jednorodnym narodowościowo, zamieszkałym tylko przez Polaków. Potwierdza to m.in. Spis inwentarza królewskiej mikstackiej z 1773 r. informujący o tym, że zarówno w samym mieście jak i w królewskich wsiach Kottowie i Komorowie zamieszkiwali tylko katolicy. Pierwsi Żydzi przybyli tu po II rozbiorze Polski i przyłączeniu miasta do Królestwa Prus. Przeprowadzony spis ludności z 1798 r. informuje, że w mieście osiadło już 6 osób narodowości żydowskiej. Ta liczba praktycznie nie uległa zmianie przez kolejnych kilka lat, co potwierdzają spisy z 1808 r. (4 osoby) i 1811 r. (5 osób). Nie znamy niestety nazwisk pierwszych osadników żydowskich. Najstarsze informacje osobowe zawarte są w zachowanych fragmentarycznie w Archiwum Państwowym w Poznaniu żydowskich księgach

metrykalnych (obejmujących lata 1835 – 1836, 1838 – 1844 i 1846 r.) . Pierwsze wpisy dotyczą urodzonych w Mikstacie w 1836 r. Aarona Kobera, Israela Maśkiewicza i Abrahama Neumanna, a w księdze zgonów Josepha Braunsteina zmarłego 13 maja 1836 r. Żadnego wpisu z tego roku nie zawiera natomiast księga małżeństw. Gmina wyznaniowa utworzona została już w latach 20 – tych XIX w. Poza miastem, na przedłużeniu obecnej ul. Odolanowskiej utworzono wtedy cmentarz żydowski tzw. kirkut (zwany przez miejscowych „kirchówek”). Najstarsza udokumentowana historycznie tablica nagrobna pochodziła z 1828 r. (5588 r. wg kalendarza żydowskiego). Kirkut posiadał murowane ogrodzenie oraz dom pogrzebowy.

Po prawej wejście do mikstackiej synagogi.

Przed 1856 r. w mieście działało żydowskie Towarzystwo Chorych i Towarzystwo Pogrzebowe. W tym okresie Żydzi posiadali już w mieście synagogę. Ciągłość istnienia synagogi potwierdzona została w 1885 r. W 1905 r. kosztem 13.000 mk wybudowano nową synagogę przy obecnej ul. Chopina. Budynek ten wzniesiony z cegły, był orientowany,

czyli usytuowany na osi wschód – zachód z wejściem po stronie północnej. Tam też znajdowały się trzy duże okna zamknięte łagodnym łukiem. Synagoga miała dach dwuspadowy pokryty dachówką. W narożnikach budynku znajdowały się niewielkie wieżyczki z cebulastym hełmem zakończone gwiazdą Dawida. Wewnątrz budynku w ścianie wschodniej umieszczono aron kodesz, czyli wgłębienie, gdzie za kotarą trzymano zwoje Tory. Na poziomie parteru ustawione były ławki dla mężczyzn, natomiast część kobiecą (ezrat naszim) urządzono w formie balkonu.

W ciągu XIX w. liczba ludności żydowskiej w Mikstacie stale wzrastała. Z danych pochodzących z 1845 r. dowiadujemy się, że w mieście zamieszkiwało 110 osób narodowości żydowskiej. Władze pruskie stale dążyły do asymilacji ludności żydowskiej. Służyło temu ustawodawstwo, a szczególnie ustawa z 1 czerwca 1833 r. regulująca stosunki obywatelskie Żydów w Wielkim Księstwie Poznańskim. Na jej podstawie wystawiano patenty naturalizacyjne i certyfikaty tolerancyjne. Do połowy 1842 r. wystawiono 12 patentów i 15 certyfikatów dla Żydów mikstackich. W 1871 r. liczba żydowskich mieszkańców miasta wzrosła do 152 osób. Był wśród nich Siegfried Holzmann, syn kupca mikstackiego, który po uzyskaniu w 1891 r. świadectwa maturalnego w ostrowskim gimnazjum studiował medycynę w Würzburgu. Jako lekarz zamieszkał we Wrocławiu. Tu zmobilizowany do wojska w czasie I wojny światowej zginął na froncie w 1919 r. W tej wojnie poległ również mieszkaniec Mikstatu Leo Grabowski urodzony 4 sierpnia 1890 r.

W początkach XX wieku obserwujemy spadek żydowskiej ludności miasta. Wg danych pochodzących z 1 grudnia 1905 r. liczba Żydów zmalała do 107. Należy jednocześnie stwierdzić umocnienie ich pozycji w tym czasie, czego dowodem może być fakt, że jeden z nich o nazwisku Sternberg został członkiem Zarządu Miasta. Odrodzenie polskiej państwowości w 1919 r. stało się przyczyną dużego ruchu migracyjnego. Wg danych pierwszego spisu ludności z 30 listopada 1921 r. w mieście zamieszkiwało 1423 mieszkańców. Wśród nich 1400 osób podało narodowość polską,

19 narodowość niemiecką, a jedynie 4 narodowość żydowską. Co ciekawe, spośród nich 1341 osób było wyznania rzymskokatolickiego, 21 wyznania ewangelickiego, a 61 wyznania mojżeszowego. Wynika z tego, że Żydzi mikstaccy w przeważającej części byli zasymilowani i choć podawali przynależność do wyznania mojżeszowego to jednocześnie uważali się za osoby narodowości polskiej. W tym też okresie Mikstat opuściła nieliczna grupa mieszkańców narodowości niemieckiej, a także żydowskiej. Ale nawet ci którzy z różnych względów opuszczali miasto, to o nim pamiętali do końca swych dni. Przykładem tego może być zachowana do dziś na cmentarzu żydowskim w niewielkim Schopfloch w Bawarii tablica nagrobna z następującym napisem: Abraham Neumann aus Mixstadt – Posen geb. 2 Nov. 1845 gest. 19 Sept. 1930” (w księdze meldunkowej podana data urodzin to 5 czerwca – zob. Rynek 25). W okresie dwudziestolecia międzywojennego nie było większych konfliktów między mikstacką społecznością polską i żydowską. Występowały natomiast elementy rywalizacji ekonomicznej, w której próbowano podnosić pierwiastek narodowy. Świadczy o tym anons zamieszczony 17 października 1937 r. w Dzienniku Ostrowskim: „Dlaczego właśnie u Żyda? Pani Siwkówna nie zareagowała na uwagi jakie jej zwracano w związku z wynajęciem mieszkania u Żyda. Widocznie sympatia dla Żydów jest u p. S silniejsza niż poczucie narodowe”. I choć w anonsie odwołano się do uczuć narodowych to z pewnością o wyborze lokalu do wynajęcia zadecydowała wysokość czynszu. Ten sam Dziennik Ostrowski w wydaniu z 31 lipca 1938 r. informował z kolei o konfliktach wewnątrz społeczności żydowskiej: „Mikstat. Na tle pierwszeństwa prowadzenia modłów w bóżnicy doszło do bójki między Żydami w wyniku której pobito dotkliwie Żyda Neumanna”. Ciekawą wzmiankę znajdujemy też w Orędowniku Ostrowskim, który w wydaniu z 7 sierpnia 1939 r. w notce o Mikstacie donosił: „W mieście naszym otwarto trzy nowe składy żydowskie”. A trzeba dodać, że miało to miejsce na trzy tygodnie przed wybuchem II wojny światowej. Lecz prawdziwe niebezpieczeństwo

dla obu mikstackich społeczności narodowych rodziło się na sąsiadującym terytorium Niemiec.

Paszport Leo Neumanna wydany przed deportacją do Oświęcimia.

Pierwszymi, którzy doświadczyli hitlerowskich represji byli Żydzi, którzy po 1919 r. opuścili Mikstat i zamieszkali na obszarze Rzeszy. Przykładem tego jest historia Leo Neumanna, który przyszedł na świat 7 stycznia 1895 r. w rodzinie kupca mikstackiego Abrahama Neumanna (zob. Rynek 25). Po zawarciu związku małżeńskiego z pochodzącą z Kobyłina Bertą Leppek, rodzina Leo Neumanna zamieszkała początkowo w Swarzędzu, gdzie na świat przyszła córka Charlotta (1920 r.). Następnie zamieszkali w Berlinie – Charlottenburgu, gdzie urodziła się druga córka Herta Hannelore (1922 r.). Od 18 stycznia 1924 r. rodzina Neumann osiadła w bawarskim Feuchtwangen i zamieszkała w miejscowej synagodze, gdzie Leo objął posadę nauczyciela religii żydowskiej. Tu urodził się syn Jost

Joachim (1925 r.). Pierwsze represje dotknęły miejscowych Żydów już w 1933 r. Zapobiegliwy Leo ratował córki wysyłając Charlottę przez Würzburg do Izraela, a Hertę przez Düsseldorf do Stanów Zjednoczonych. Dzięki temu ocaliły życie. Natomiast Leo i Berta zostali aresztowani na przełomie 1937/1938 r. i deportowani do Monachium, skąd w późniejszym okresie wywieziono ich do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, gdzie oboje zginęli. Ofiarą hitlerowskiego barbarzyństwa stał się również ich syn Jost wywieziony do obozu koncentracyjnego na Majdanku, gdzie zginął 27 lipca 1942 r. w wieku zaledwie 17 lat.

Żydzi zamieszkali w Mikstacie doświadczyli represji hitlerowskiego systemu z chwilą wybuchu II wojny światowej. Już w październiku 1939 r. zostali wozami konnymi wywiezieni prawdopodobnie do utworzonego getta w Koźminku, skąd w większości trafili do getta w Kaliszu. Niestety, nikt z nich nie powrócił do miasta. Symboliczna może też być śmierć Żyda Józefa Marchewki, który ukrywał się w mieście do początków 1940 r. Rozpoznany przez niemieckiego policjanta (o nazwisku prawdopodobnie Kanne i pochodzącego ze Strzyżewa) został bez wyroku sądowego rozstrzelany na dziedzińcu komisariatu policji. W czasie II wojny światowej władze okupacyjne w synagodze urządziły garaże z wjazdem od strony zachodniej, a w 1942 r. zdewastowały żydowski kirkut, przy przeprowadzanych pracach melioracyjnych. Większość macew bezpowrotnie zniszczono, używając ich do przebudowy mostu przy obecnej ul. Krakowskiej w sąsiedztwie ówczesnej szkoły. (W 1961 r. budynek dawnej synagogi przebudowano na potrzeby Ochotniczej Straży Pożarnej, a w latach 70 i 80 – tych XX w. działalność prowadziło tu kino „Śnieżka”. Obecnie w budynku tym swoją siedzibę ma także Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury.)

Przebudowa dawnej synagogi w 1961 r.

Lista ofiar Shoah Instytutu Yad Vashem w Jerozolimie obejmuje nazwiska 9 osób, które urodziły się w Mikstacie i zginęły jako ofiary hitlerowskiego terroru. Są to:

1. Luise Sternberg z d. Neumann córka Hermanna i Rebeki ur. 1920 r.
2. Henriette Oschinski z d. Schuftan ur. 1894 r.
3. Rika Iordan z d. Fuks córka Moshe i Pauliny ur. 1887 r.
4. Fanny Beil z d. Hartmann ur. 1878 r.
5. Selig Neumann ur. 1874 r.
6. Luise Sternberg z d. Neumann ur. 1891 r.
7. Hermann Brill syn Yitshaka Haima ur. 1865 r.
8. Rosalie Fucks ur. 1872 r.
9. Johanna Israel z d. Fucks ur. 1868 r.

Tylko co do Luise Sternberg (ur. 1920 r.) i Hermanna Brilla istnieje pewność, że w chwili wybuchu II wojny światowej zamieszkiwali w Mikstacie (istnieje uprawdopodobnione przypuszczenie, że córka Hermanna Brilla – Doris przeżyła wojnę uratowana przez niemieckiego oficera i zamieszkała w Ameryce Południowej). O miejscu i czasie eksterminacji pozostałych Żydów mikstackich nie mówią jakiegokolwiek dokumenty.

Umilkł śpiew i głośnie dysputy w mikstackiej synagodze. Zgasł blask światła mikstackiej menory. Niekiedy tylko wieczorem uliczkami starego Mikstatu przechodzą cienie historii. I proszą, by nie zapomnieć ich. Czy jesteśmy w stanie spełnić tę prośbę?